

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 11ης Φεβρουαρίου 2021*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 45 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Άρθρο 56 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Άσκηση λιμενικών δραστηριοτήτων – Λιμενεργάτες – Πρόσβαση στο επάγγελμα και πρόσληψη – Διαδικασία αναγνώρισεως λιμενεργατών – Λιμενεργάτες μη περιλαμβανόμενοι στο προβλεπόμενο από την εθνική νομοθεσία σύστημα ποσοτώσεως εργαζομένων – Περιορισμός της διάρκειας της συμβάσεως εργασίας – Κινητικότητα των λιμενεργατών μεταξύ λιμενικών ζωνών – Εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής – Πιστοποιητικό ασφαλείας – Επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος – Ασφάλεια εντός των λιμενικών ζωνών – Προστασία των εργαζομένων – Αναλογικότητα»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-407/19 και C-471/19,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλαν το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) (C-407/19) και το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο) (C-471/19) με αποφάσεις της 16ης Μαΐου και της 6ης Ιουνίου 2019, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο, αντιστοίχως, στις 24 Μαΐου και στις 20 Ιουνίου 2019, στο πλαίσιο των δικών

Katoen Natie Bulk Terminals NV,

General Services Antwerp NV

κατά

Belgische Staat (C-407/19),

και

Middlegate Europe NV

κατά

Ministerraad (C-471/19),

παρισταμένων των:

Katoen Natie Bulk Terminals NV,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

General Services Antwerp NV,

Koninklijk Verbond der Beheerders van Goederenstromen (KVVBG) CVBA,

MVH Logistics en Stuwadoring BV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin και Κ. Jürimäe, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Μ. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: Α. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι General Services Antwerp NV, Katoen Natie Bulk Terminals NV και Middlegate Europe NV, εκπροσωπούμενες από τους Μ. Lebbe και Ε. Simons, advocaten,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck, Μ. Jacobs και C. Pochet, επικουρούμενες από τους Ρ. Wytinck, D. D’Hooghe και T. Ruys, advocaten,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους Α. Nijenhuis, S. L. Kalèda και Β.-R. Killmann,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν, στην υπόθεση C-407/19, την ερμηνεία των άρθρων 34, 35, 45, 49, 56, 101, 102 και 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και, στην υπόθεση C-471/19, την ερμηνεία των άρθρων 49 και 56 ΣΛΕΕ, των άρθρων 15 και 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), καθώς και της αρχής της ισότητας.
- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, των Katoen Natie Bulk Terminals NV και General Services Antwerp NV και, αφετέρου, του Belgische Staat (Βελγικού Δημοσίου) στην υπόθεση C-407/19 και μεταξύ, αφενός, της Middlegate Europe NV και, αφετέρου, του Ministerraad (Υπουργικού Συμβουλίου, Βέλγιο) στην υπόθεση C-471/19, σχετικά με το κύρος ορισμένων διατάξεων του βελγικού δικαίου, με τις οποίες ρυθμίζεται η οργάνωση της λιμενικής εργασίας, και, ιδίως, τη συμμόρφωσή τους προς το δίκαιο της Ένωσης.

Το βελγικό δίκαιο

Ο νόμος περί συμβάσεων εργασίας

- 3 Στο βελγικό δίκαιο, το κοινό καθεστώς που εφαρμόζεται στις συμβάσεις εργασίας, ιδίως στους εργάτες, θεσπίστηκε με τον *wet betreffende de arbeidsovereenkomsten* (νόμο περί συμβάσεων εργασίας), της 3ης Ιουλίου 1978 (*Belgisch Staatsblad*, 22 Αυγούστου 1978, σ. 9277).

Ο νόμος για την οργάνωση της λιμενικής εργασίας

- 4 Το άρθρο 1 του *wet betreffende de havenarbeid* (νόμου περί λιμενικής εργασίας), της 8ης Ιουνίου 1972 (*Belgisch Staatsblad*, 10 Αυγούστου 1972, σ. 8826), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των κύριων δικών (στο εξής: νόμος περί λιμενικής εργασίας), προβλέπει τα εξής:

«Εντός των λιμενικών ζωνών, ουδείς δύναται να αναθέσει λιμενικές εργασίες σε μη αναγνωρισμένους λιμενεργάτες.»

- 5 Το άρθρο 2 του νόμου αυτού ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της εφαρμογής του παρόντος νόμου, ισχύει ο ορισμός των λιμενικών ζωνών και των λιμενικών εργασιών, όπως έχει καθοριστεί με βασιλικό διάταγμα [...]»

- 6 Το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου έχει ως εξής:

«Οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες αναγνώρισης των λιμενεργατών καθορίζονται με βασιλικό διάταγμα κατόπιν γνωμοδοτήσεως της αρμόδιας για την οικεία λιμενική ζώνη επιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως.

[...]»

- 7 Το άρθρο 3α του ίδιου νόμου έχει ως εξής:

«Με βασιλικό διάταγμα, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της αρμόδιας για την οικεία λιμενική ζώνη επιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως, δύναται να υποχρεωθούν οι εργοδότες που απασχολούν λιμενεργάτες στη ζώνη αυτή να εγγραφούν σε εγκεκριμένη από το διάταγμα αυτό εργοδοτική οργάνωση, η οποία, ως εντεταλμένη, εκπληρώνει όλες τις υποχρεώσεις που, δυνάμει της νομοθεσίας περί ατομικής και συλλογικής εργασίας και της εργατικής νομοθεσίας, βαρύνουν τους εργοδότες λιμενεργατών.

Για να τύχει η κατά το προηγούμενο εδάφιο εργοδοτική οργάνωση εγκρίσεως πρέπει τα μέλη της να αποτελούν την πλειονότητα των οικείων εργοδοτών.»

Το βασιλικό διάταγμα του 1973

- 8 Το άρθρο 1 του *koninklijk besluit tot oprichting en tot vaststelling van de benaming en van de bevoegdheid van het Paritair Comité van het havenbedrijf* (βασιλικού διατάγματος για την ίδρυση της επιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως των λιμένων και τον καθορισμό της ονομασίας και

των αρμοδιοτήτων της), της 12ης Ιανουαρίου 1973 (*Belgisch Staatsblad*, 23 Ιανουαρίου 1973, σ. 877), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των κύριων δικών (στο εξής: βασιλικό διάταγμα του 1973), ορίζει τα εξής:

«Συστήνεται επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως, υπό την ονομασία “επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως για τη λειτουργία των λιμένων”, αρμόδια για τους εργαζομένους εν γένει και τους εργοδότες τους, ήτοι για:

όλους τους εργαζομένους και τους εργοδότες τους οι οποίοι, εντός των λιμενικών ζωνών:

A. πραγματοποιούν, ως κύρια ή παρεπόμενη δραστηριότητα, λιμενικές εργασίες, ήτοι, κάθε διακίνηση εμπορευμάτων που μεταφέρονται διά θαλάσσιας ή ποτάμιας οδού, σιδηροδρομικώς ή οδικώς, και τις σχετικές με τα εμπορεύματα αυτά βοηθητικές υπηρεσίες, ανεξαρτήτως του εάν οι δραστηριότητες αυτές λαμβάνουν χώρα σε αποβάθρες, πλωτές οδούς, προβλήτες ή ειδικές εγκαταστάσεις για την εισαγωγή, την εξαγωγή ή τη διαμετακόμιση των εμπορευμάτων, καθώς και κάθε διακίνηση εμπορευμάτων που μεταφέρονται διά θαλάσσιας ή ποτάμιας οδού με προορισμό ή προέλευση αποβάθρες βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Κατά την έννοια του παρόντος διατάγματος νοούνται ως:

1. Διακίνηση εμπορευμάτων:

a) εμπορεύματα: όλα τα εμπορεύματα, συμπεριλαμβανομένων των εμπορευματοκιβωτίων και των μεταφορικών μέσων, εκτός από:

- μεταφορά χύδην πετρελαίου, παραγώγων προϊόντων πετρελαίου (υγρών) και υγρών πρώτων υλών για διυλιστήρια, τη χημική βιομηχανία και δραστηριότητες αποθηκείσεως και επεξεργασίας σε πετρελαϊκές εγκαταστάσεις·
- αλιεύματα που εκφορτώνονται από αλιευτικά σκάφη·
- χύδην και υπό πίεση υγρά αέρια.

b) διακίνηση: φόρτωση, εκφόρτωση, στοιβασία, αποστοιβασία, μεταφόρτωση, χύδην εκφόρτωση, τακτοποίηση, ταξινόμηση, διαλογή, μέτρηση, επισώρευση, αποσώρευση καθώς και συναρμολόγηση και αποσυναρμολόγηση μοναδιαίων φορτίων.

2. Βοηθητικές υπηρεσίες σχετικά με τα εμπορεύματα αυτά: σήμανση, ζύγιση, μέτρηση, ογκομέτρηση, έλεγχος, λήψη, φύλαξη (με εξαίρεση τις υπηρεσίες φυλάξεως που παρέχονται από επιχειρήσεις υπό τη δικαιοδοσία της επιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως για υπηρεσίες φυλάξεως και/ή υπηρεσίες παρακολουθήσεως για λογαριασμό των επιχειρήσεων που εποπτεύονται από την επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως για τη λειτουργία των λιμένων), παράδοση, δειγματοληψία και σφράγιση, πρόσδεση και απόδεση.

[...]»

Το βασιλικό διάταγμα του 2004

- 9 Πριν από την τροποποίησή του με το koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 juli 2004 betreffende de erkenning van havenarbeiders in de havengebieden die onder het toepassingsgebied vallen van de wet van 8 juni 1972 betreffende de havenarbeid (βασιλικό διάταγμα για την τροποποίηση του βασιλικού διατάγματος, της 5ης Ιουλίου 2004, για την αναγνώριση των λιμενεργατών στις λιμενικές περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου της 8ης Ιουνίου 1972, περί λιμενικής εργασίας), της 10ης Ιουλίου 2016 (*Belgisch Staatsblad*, 13 Ιουλίου 2016, σ. 43879, στο εξής: βασιλικό διάταγμα του 2016), το άρθρο 2 του koninklijk besluit betreffende de erkenning van havenarbeiders in de havengebieden die onder het toepassingsgebied vallen van de wet van 8 juni 1972 betreffende de havenarbeid (βασιλικού διατάγματος για την αναγνώριση των λιμενεργατών στις λιμενικές περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου της 8ης Ιουνίου 1972, περί λιμενικής εργασίας), της 5ης Ιουλίου 2004 (*Belgisch Staatsblad*, 4 Αυγούστου 2004, σ. 58908) προέβλεπε τα εξής:

«Μετά την αναγνώρισή τους, οι λιμενεργάτες κατατάσσονται είτε στη “γενική ποσόστωση” είτε στην “εφοδιαστική ποσόστωση”.

Οι λιμενεργάτες της γενικής ποσοστώσεως είναι αναγνωρισμένοι για την εκτέλεση κάθε λιμενικής εργασίας κατά την έννοια του άρθρου 1 του [βασιλικού διατάγματος του 1973].

Οι λιμενεργάτες της εφοδιαστικής ποσοστώσεως είναι αναγνωρισμένοι για την εκτέλεση της λιμενικής εργασίας κατά την έννοια του άρθρου 1 του [βασιλικού διατάγματος του 1973], σε χώρους όπου τα εμπορεύματα υφίστανται, κατά την προετοιμασία της διανομής ή της μεταγενέστερης αποστολής τους, μεταποίηση που οδηγεί εμμέσως σε αποδεικνυόμενη προστιθέμενη αξία.»

- 10 Το βασιλικό διάταγμα για την αναγνώριση των λιμενεργατών στις λιμενικές περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου της 8ης Ιουνίου 1972 περί λιμενικής εργασίας, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα του 2016 (στο εξής: βασιλικό διάταγμα του 2004), αντικατέστησε, μεταξύ άλλων, την έννοια της «ποσοστώσεως» με την έννοια της «δεξαμενής εργαζομένων (pool)». Το άρθρο 1 του βασιλικού διατάγματος του 2004 προβλέπει:

«§ 1. Σε κάθε λιμενική ζώνη, οι λιμενεργάτες αναγνωρίζονται από επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως (στο εξής “διοικητική επιτροπή”), που συστήνεται στο πλαίσιο της αρμόδιας για την οικεία λιμενική ζώνη υποεπιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως.

Η εν λόγω διοικητική επιτροπή συγκροτείται από:

- 1° έναν πρόεδρο και έναν αντιπρόεδρο·
- 2° τέσσερα τακτικά και τέσσερα αναπληρωματικά μέλη οριζόμενα από τις εκπροσωπούμενες εντός της υποεπιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως οργανώσεις·
- 3° τέσσερα τακτικά και τέσσερα αναπληρωματικά μέλη οριζόμενα από τις εκπροσωπούμενες εντός της υποεπιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως οργανώσεις εργαζομένων·
- 4° έναν ή περισσότερους γραμματείς.

Οι διατάξεις του βασιλικού διατάγματος, της 6ης Νοεμβρίου 1969, περί καθορισμού των γενικών κανόνων λειτουργίας των επιτροπών και των υποεπιτροπών ίσης εκπροσωπήσεως, καθώς και οι

ειδικοί κανόνες του άρθρου 10 του παρόντος βασιλικού διατάγματος εφαρμόζονται στη λειτουργία της διοικητικής επιτροπής.

§ 2. Η αίτηση αναγνώρισεως υποβάλλεται εγγράφως ενώπιον της αρμόδιας υποεπιτροπής ίσης εκπροσωπήσεως βάσει υποδείγματος που διατίθεται προς τον σκοπό αυτόν.

Η αίτηση αναφέρει εάν υποβάλλεται με σκοπό απασχόληση εντός ή εκτός της δεξαμενής εργαζομένων (pool).

§ 3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, [πρώτο] εδάφιο, για τους εργαζομένους που παρέχουν εργασία κατά την έννοια του άρθρου 1 του [βασιλικού διατάγματος του 1973] σε χώρους όπου τα εμπορεύματα υφίστανται, για την προετοιμασία της περαιτέρω διανομής ή της αποστολής τους, μεταποίηση που προσδίδει εμμέσως αποδεικνυόμενη προστιθέμενη αξία, και οι οποίοι διαθέτουν πιστοποιητικό ασφαλείας, καλούμενοι “εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής”, το εν λόγω πιστοποιητικό ασφαλείας υπέχει θέση αναγνώρισεως κατά την έννοια του [νόμου περί λιμενικής εργασίας].

Η αίτηση για την έκδοση πιστοποιητικού ασφαλείας υποβάλλεται από τον εργοδότη που έχει συνάψει με εργαζόμενο σύμβαση εργασίας για την πραγματοποίηση των κατά το προηγούμενο εδάφιο δραστηριοτήτων και το πιστοποιητικό εκδίδεται κατόπιν προσκομίσεως του δελτίου ταυτότητας και της συμβάσεως εργασίας. Οι λεπτομέρειες της διαδικασίας αυτής καθορίζονται με συλλογική σύμβαση εργασίας.

11 Κατά το άρθρο 2 του βασιλικού αυτού διατάγματος,

«§ 1. Μετά την αναγνώρισή τους, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, [πρώτο] εδάφιο, οι λιμενεργάτες είτε συμπεριλαμβάνονται στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) είτε δεν συμπεριλαμβάνονται σε αυτήν.

Η αναγνώριση ενόψει της ένταξης των λιμενεργατών στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) συναρτάται με τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό.

§ 2. Η αναγνώριση των λιμενεργατών που έχουν συμπεριληφθεί στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) ισχύει για ορισμένο ή αόριστο χρόνο.

Οι λεπτομέρειες σχετικά με τη διάρκεια ισχύος της αναγνώρισεως καθορίζονται με συλλογική σύμβαση εργασίας.

§ 3. Οι λιμενεργάτες που δεν έχουν συμπεριληφθεί στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) προσλαμβάνονται με σύμβαση εργασίας σύμφωνα με τον νόμο [...] περί συμβάσεων εργασίας.

Η διάρκεια ισχύος της αναγνώρισεως περιορίζεται στη διάρκεια της συμβάσεως εργασίας.»

12 Το άρθρο 4 του εν λόγω βασιλικού διατάγματος έχει ως εξής:

«§ 1er. Η αναγνώριση ενός εργαζομένου ως λιμενεργάτη κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, προϋποθέτει ότι αυτός:

[...]

2° κρίνεται ικανός από ιατρικής απόψεως για την εκτέλεση λιμενικών εργασιών από την εξωτερική υπηρεσία προλήψεως και προστασίας της υγείας στον χώρο εργασίας με την οποία συνδέεται η εργοδοτική οργάνωση που έχει οριστεί ως εντεταλμένη βάσει του άρθρου 3bis του [νόμου περί λιμενικής εργασίας]

3° έχει επιτύχει στις ψυχοτεχνικές δοκιμασίες που διεξάγει το ορισθέν για τον σκοπό αυτόν από την εντεταλμένη εργοδοτική οργάνωση όργανο βάσει του άρθρου 3bis του [νόμου περί λιμενικής εργασίας]: σκοπός των δοκιμασιών αυτών είναι να διαπιστωθεί εάν ο υποψήφιος λιμενεργάτης διαθέτει νοητική επάρκεια, καθώς και την προσωπικότητα και τα κίνητρα που απαιτούνται για να είναι σε θέση να ασκήσει, μετά από κατάρτιση, καθήκοντα λιμενεργάτη·

[...]

6° έχει παρακολουθήσει επί τρεις εβδομάδες προπαρασκευαστικά μαθήματα για την εργασιακή ασφάλεια και την απόκτηση τεχνικής επάρκειας και έχει επιτύχει στις τελικές εξετάσεις. Η αρμόδια αρχή δύναται να καθορίζει τις προδιαγραφές ποιότητας που πρέπει να πληροί η κατάρτιση, η οποία μπορεί να παρέχεται ελεύθερα·

7° δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο, κατά τη διάρκεια των πέντε τελευταίων ετών, μέτρο ανακλήσεως της αναγνώρισέως του ως λιμενεργάτη βάσει του άρθρου 7, [πρώτο] εδάφιο, σημείο 1 ή 3, του παρόντος διατάγματος [...]

8° έχει συνάψει, επιπλέον, σύμβαση εργασίας, όταν πρόκειται για την αναγνώριση ενός κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, λιμενεργάτη.

§ 2. Η αναγνώριση ενός λιμενεργάτη ισχύει σε κάθε λιμενική ζώνη, όπως αυτή ορίζεται με βασιλικό διάταγμα κατ' εφαρμογήν των άρθρων 35 και 37 του νόμου της 5ης Δεκεμβρίου 1968, σχετικά με τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και τις επιτροπές ίσης εκπροσώπησης.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένας λιμενεργάτης μπορεί να εργαστεί σε άλλη λιμενική ζώνη από εκείνη στην οποία έχει αναγνωριστεί καθορίζονται με συλλογική σύμβαση.

Η ορισθείσα ως εντεταλμένη δύναμη του άρθρου 3bis του [νόμου περί λιμενικής εργασίας] εργοδοτική οργάνωση παραμένει εντεταλμένη στην περίπτωση κατά την οποία ο λιμενεργάτης εργάζεται εκτός της λιμενικής ζώνης στην οποία έχει αναγνωριστεί.

§ 3. Οι λιμενεργάτες που μπορούν να αποδείξουν ότι πληρούν ισοδύναμες προϋποθέσεις σχετικά με τη λιμενική εργασία σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης παύουν να υπόκεινται, όσον αφορά την εφαρμογή του παρόντος διατάγματος, στις προϋποθέσεις αυτές.

§ 4. Οι αιτήσεις αναγνώρισεως και ανανεώσεως υποβάλλονται στη διοικητική επιτροπή και διεκπεραιώνονται από αυτήν.»

13 Το άρθρο 13/1 του ίδιου βασιλικού διατάγματος ορίζει τα ακόλουθα:

«1° [Για την περίοδο προ της 30ής Ιουνίου 2017,] η κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, [δεύτερο] εδάφιο, σύμβαση εργασίας συνάπτεται για αόριστο χρόνο·

2° [Για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 2017 έως 30 Ιουνίου 2018,] η κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, [δεύτερο] εδάφιο, σύμβαση εργασίας συνάπτεται για ελάχιστη διάρκεια δύο ετών·

3^ο [Για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 2018 έως 30 Ιουνίου 2019,] η κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, [δεύτερο] εδάφιο, σύμβαση εργασίας συνάπτεται για ελάχιστη διάρκεια ενός έτους·

4^ο [Για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 2019 έως 30 Ιουνίου 2020,] η κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, [δεύτερο] εδάφιο, σύμβαση εργασίας συνάπτεται για διάρκεια ελάχιστη διάρκεια έξι μηνών.»

14 Σύμφωνα με το άρθρο 15/1 του βασιλικού διατάγματος του 2004:

«Για τους σκοπούς της εφαρμογής του παρόντος βασιλικού διατάγματος:

1^ο οι λιμενεργάτες που έχουν αναγνωριστεί δυνάμει του προϊσχύσαντος άρθρου 2, [δεύτερο] εδάφιο, συμπεριλαμβάνονται αυτοδικαίως στη δεξαμενή εργαζομένων (pool), σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των άρθρων 5 έως 9 του παρόντος βασιλικού διατάγματος·

2^ο οι λιμενεργάτες που έχουν αναγνωριστεί δυνάμει του προϊσχύσαντος άρθρου 2, [τρίτο] εδάφιο, εξομοιώνονται αυτοδικαίως με τους κατά το άρθρο 1, παράγραφος 3, εργαζομένους στον τομέα της εφοδιαστικής, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των άρθρων 5 έως 9 του παρόντος διατάγματος.»

Οι διαφορές των κύριων δικών, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

Υπόθεση C-407/19

- 15 Η Katoen Natie Bulk Terminals και η General Services Antwerp είναι εταιρίες εγκατεστημένες στο Βέλγιο, των οποίων ο εταιρικός σκοπός περιλαμβάνει λιμενικές εργασίες στο Βέλγιο και στην αλλοδαπή.
- 16 Στις 5 Σεπτεμβρίου 2016 οι δύο αυτές εταιρίες άσκησαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στην υπόθεση C-407/19, Raad van State (Συμβουλίου της Επικρατείας, Βέλγιο), προσφυγή με αίτημα την ακύρωση του βασιλικού διατάγματος του 2016.
- 17 Το προαναφερθέν βασιλικό διάταγμα εκδόθηκε κατόπιν της προειδοποιητικής επιστολής την οποία απηύθυνε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Βασίλειο του Βελγίου στις 28 Μαρτίου 2014 και σύμφωνα με την οποία η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους σχετικά με τη λιμενική εργασία αντέβαινε στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ. Η Επιτροπή επισήμανε, κατ' ουσίαν, ότι η βελγική νομοθεσία σχετικά με την απασχόληση λιμενεργατών λειτουργούσε αποτρεπτικά για τις αλλοδαπές επιχειρήσεις οι οποίες επιθυμούσαν να εγκατασταθούν στο Βέλγιο, καθόσον δεν μπορούσαν να επιλέξουν ελεύθερα τα μέλη του προσωπικού τους, αλλά ήταν υποχρεωμένες να καταφεύγουν στους αναγνωρισμένους λιμενεργάτες, ακόμη και για καθήκοντα εφοδιαστικής, τα οποία μάλιστα μπορούσαν να ασκηθούν μόνο εντός περιορισμένης γεωγραφικής ζώνης. Κατόπιν της θεσπίσεως του βασιλικού διατάγματος του 2016, η Επιτροπή αποφάσισε, στις 17 Μαΐου 2017, να θέσει στο αρχείο τη διαδικασία λόγω παραβάσεως.

- 18 Το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διευκρινίζει, εκ προοιμίου, ότι το βασιλικό διάταγμα του 2016, κανόνας ουσιαστικού δικαίου του οποίου ζητείται η ακύρωση έναντι πάντων στο πλαίσιο της εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς με αντικείμενο τον έλεγχο της νομιμότητας, εφαρμόζεται αδιακρίτως σε επιχειρήσεις, εργοδότες και εργαζομένους, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους, που εκτελούν ή αναθέτουν την εκτέλεση λιμενικής εργασίας εντός των βελγικών λιμενικών ζωνών ή που έχουν εγκατασταθεί στις λιμενικές ζώνες ή επιθυμούν να εγκατασταθούν σε αυτές.
- 19 Το ως άνω δικαστήριο επιστά επίσης την προσοχή στο ότι το βασιλικό διάταγμα του 2004 ρυθμίζει τις λιμενικές εργασίες που εκτελούνται στις λιμενικές (θαλάσσιες) ζώνες του Βελγίου, συμπεριλαμβανομένων των λιμένων της Αμβέρσας (Βέλγιο) και του Zeebrugge (Βέλγιο), οι οποίοι είναι λιμένες διεθνών μεταφορών, δηλαδή σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επομένως, δεν πρέπει να λησμονείται το σαφώς διασυνωριακό ενδιαφέρον των θαλάσσιων λιμενικών ζωνών, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των δραστηριοτήτων εισαγωγής και εξαγωγής που αναπτύσσονται εκεί, των πολυάριθμων διεθνών επιχειρήσεων, ιδίως από άλλα κράτη μέλη, που δραστηριοποιούνται εκεί, των εκεί ασκούμενων εμπορικών δραστηριοτήτων στον τομέα των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και της ελκυστικότητας του τόπου εκπληρώσεως ο οποίος παρουσιάζει πιθανόν ενδιαφέρον για τους αλλοδαπούς επιχειρηματίες και τους αλλοδαπούς εργαζομένους, ενδεχομένως από γειτνιάζοντα κράτη μέλη, τους οποίους θα επιθυμούσαν να χρησιμοποιήσουν οι επιχειρηματίες αυτοί για να ασκήσουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητές τους. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκτιμά ότι η διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί δεν αφορά αμιγώς εσωτερική κατάσταση, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου.
- 20 Όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την οποία εγγυάται το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) παρατηρεί ότι η Katoen Natie Bulk Terminals και η General Services Antwerp είναι βελγικές εταιρίες στον τομέα της εφοδιαστικής, δραστηριοποιούμενες εντός των βελγικών λιμενικών ζωνών, οι οποίες, προκειμένου να εκπληρώσουν τον εταιρικό σκοπό τους, επιδιώκουν να απασχολήσουν άλλους λιμενεργάτες πέραν των αναγνωρισμένων λιμενεργατών, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους. Ως εργοδότες που επιθυμούν να προσλάβουν, στο κράτος μέλος της εγκαταστάσεώς τους, εργαζόμενους οι οποίοι είναι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους, οι εταιρίες αυτές θα μπορούσαν επομένως να επικαλεστούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ. Εφόσον προκύψει ότι οι διαλαμβανόμενες στο βασιλικό διάταγμα του 2004 προϋποθέσεις περιπλέκουν, για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών, την εκτέλεση λιμενικών εργασιών στο βελγικό έδαφος και συνεπάγονται εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, εργοδότες όπως οι εν λόγω εταιρίες θα έπρεπε επίσης να μπορούν να εναντιώνονται σε μια τέτοια ρύθμιση. Το στοιχείο δε αυτό είναι ενδεικτικό του ότι η εκκρεμούσα ενώπιον αυτού του δικαστηρίου διαφορά δεν μπορεί να περιοριστεί σε αμιγώς εσωτερική κατάσταση.
- 21 Όσον αφορά την ουσία της διαφοράς, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διευκρινίζει ότι η Katoen Natie Bulk Terminals και η General Services Antwerp αμφισβητούν, κατ' ουσίαν, επτά μέτρα, προβλεπόμενα στο βασιλικό διάταγμα του 2004, τα οποία θεσπίστηκαν ή τροποποιήθηκαν με το βασιλικό διάταγμα του 2016.
- 22 Το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκκινεί από την παραδοχή ότι το σύνολο των μέτρων αυτών συνιστά εμπόδιο στις θεμελιώδεις ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη ΛΕΕ, δεδομένου ότι είναι ικανά να περιπλέξουν ή να καταστήσουν λιγότερο ελκυστική για τους

- εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος, την εκτέλεση λιμενικής εργασίας εντός βελγικής λιμενικής ζώνης, καθώς και την πρόσληψη τέτοιων εργαζομένων από τους εργοδότες.
- 23 Όσον αφορά την ενδεχόμενη δικαιολόγηση των εμποδίων αυτών από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι η Katoen Natie Bulk Terminals και η General Services Antwerp αμφισβητούν ότι τα εν λόγω μέτρα είναι εν γένει «κατάλληλα» για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ο οποίος συνίσταται στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και, ως εκ τούτου, της ασφάλειας καθώς και της προστασίας των λιμενεργατών βάσει του εργατικού δικαίου. Αμφισβητούν επίσης ότι τα ίδια αυτά μέτρα έχουν αναλογικό χαρακτήρα και δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο, καθώς και ότι δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις.
- 24 Όσον αφορά, πρώτον, την υποχρεωτική αναγνώριση όλων των λιμενεργατών οι οποίοι δεν είναι επιφορτισμένοι με την εκτέλεση εργασιών εφοδιαστικής από τη διοικητική επιτροπή του άρθρου 1, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος του 2004, η οποία αποτελείται από οργανώσεις εργοδοτών και οργανώσεις εργαζομένων (στο εξής: διοικητική επιτροπή), την έλλειψη επαρκών προς τούτο διαδικαστικών εγγυήσεων και την απαίτηση να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό για την ένταξή τους στη δεξαμενή, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διαπιστώνει ότι, κατά το βελγικό δίκαιο, η θετική ή αρνητική απόφαση της διοικητικής επιτροπής σχετικά με την αναγνώριση εργαζομένου ως λιμενεργάτη μπορεί να προσβληθεί ευθέως με ένδικη προσφυγή.
- 25 Δεύτερον, όσον αφορά την εξακρίβωση των προϋποθέσεων αναγνώρισεως σχετικά με τη φυσική κατάσταση και την επιτυχία σε ψυχοτεχνικές εξετάσεις, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διερωτάται, ειδικότερα, αν η πρόσθετη προϋπόθεση του άρθρου 4, παράγραφος 1, 8°, του βασιλικού διατάγματος του 2004, κατά την οποία ο εργαζόμενος πρέπει, επιπλέον, να έχει συνάψει σύμβαση εργασίας, είναι κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ο οποίος συνίσταται στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών.
- 26 Τρίτον, όσον αφορά τη διάρκεια ισχύος της αναγνώρισεως των εργαζομένων που δεν έχουν περιληφθεί στη δεξαμενή, καθώς και του μεταβατικού καθεστώτος που θεσπίστηκε με το βασιλικό διάταγμα του 2004, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) παρατηρεί ότι, οσάκις ο εργαζόμενος συνάπτει σύμβαση εργασίας, οφείλει να ολοκληρώσει τη διαδικασία αναγνώρισεως, ανεξαρτήτως του λόγου για τον οποίο έληξε η προηγούμενη σύμβαση εργασίας του.
- 27 Το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) παρατηρεί, τέταρτον, ότι, βάσει του μεταβατικού καθεστώτος που προβλέπει το βασιλικό διάταγμα του 2004, σύμβαση εργασίας συναφθείσα πριν από τις 30 Ιουνίου 2017 έπρεπε να έχει συναφθεί για αόριστο χρόνο. Στη συνέχεια, διαδοχικώς, σύμβαση συναφθείσα από 1ης Ιουλίου 2017 έπρεπε να συναφθεί για ελάχιστη διάρκεια δύο ετών, από 1ης Ιουλίου 2018, για ελάχιστη διάρκεια ενός έτους, και από 1ης Ιουλίου 2019, για ελάχιστη διάρκεια έξι μηνών. Δυνατότητα ελεύθερου καθορισμού της διάρκειας της συμβάσεως εργασίας υπήρξε μόλις από την 1η Ιουλίου 2020. Επομένως, το καθεστώς του λιμενεργάτη που υπόκειται, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 3, του βασιλικού διατάγματος του 2004, στο κοινό καθεστώς του νόμου περί συμβάσεων εργασίας, είναι σαφώς λιγότερο ελκυστικό από εκείνο του λιμενεργάτη που έχει περιληφθεί στη δεξαμενή, πράγμα που θα μπορούσε να συνιστά αδικαιολόγητο περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας.

- 28 Πέμπτον, όσον αφορά την αυτοδίκαιη αναγνώριση όλων των λιμενεργατών που απασχολούνται ως λιμενεργάτες «εντός δεξαμενής», το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) παρατηρεί ότι, κατά την Katoen Natie Bulk Terminals και την General Services Antwerp, το μέτρο αυτό στερεί από τους εργοδότες το δικαίωμα να προσλαμβάνουν ειδικευμένο εργατικό δυναμικό συνάπτοντας απευθείας με τους λιμενεργάτες σύμβαση αορίστου χρόνου η οποία τους εγγυάται εργασιακή ασφάλεια σύμφωνα με τους κανόνες του κοινού εργατικού δικαίου, καθώς οι εργάτες αυτοί παραμένουν «αυτοδικαίως» εντός της δεξαμενής. Τίθεται το ζήτημα αν ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να κριθεί κατάλληλο και ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και, ως εκ τούτου, συμβατό με την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.
- 29 Έκτον, όσον αφορά την υποχρέωση καθορισμού των γενικών και ειδικών όρων εργασίας των εργαζομένων με συλλογική σύμβαση εργασίας (στο εξής: ΣΣΕ), για την εκτέλεση εργασίας εντός λιμενικής ζώνης διαφορετικής από εκείνη εντός της οποίας έλαβαν την αναγνώριση, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) διερωτάται αν ένα τέτοιο μέτρο έχει εύλογο και ανάλογο χαρακτήρα ή αν, όπως υποστηρίζουν η Katoen Natie Bulk Terminals και η General Services Antwerp, δεν μπορεί λογικώς να υποστηριχθεί ότι η κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των διαφόρων λιμενικών ζωνών πρέπει να περιορίζεται ή να υπόκειται σε πρόσθετες προϋποθέσεις χάριν της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών.
- 30 Τέλος, έβδομον, όσον αφορά την υποχρέωση των εργαζομένων που εκτελούν εργασίες στον τομέα της εφοδιαστικής, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, του βασιλικού διατάγματος του 2004 (στο εξής: εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής), να διαθέτουν «πιστοποιητικό ασφαλείας», το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) εκτιμά ότι το μέτρο αυτό αποσκοπεί στη διαφύλαξη της ασφάλειας εν γένει και, ως εκ τούτου, και της ασφάλειας των οικείων εργαζομένων. Ωστόσο, τίθεται το ζήτημα αν ένα τέτοιο μέτρο, ερμηνευόμενο υπό την έννοια ότι το εν λόγω πιστοποιητικό ασφαλείας πρέπει να ζητείται κάθε φορά που συνάπτεται νέα σύμβαση εργασίας, συνιστά σημαντικό και δυσανάλογο διοικητικό βάρος, υπό το πρίσμα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:
- «1) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 1 του [βασιλικού διατάγματος του 2004], σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του [ίδιου βασιλικού διατάγματος], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία οι λιμενεργάτες, υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του προαναφερθέντος [βασιλικού διατάγματος], κατά την αναγνώρισή τους από διοικητική επιτροπή –συγκροτούμενη ισομερώς από μέλη που ορίζονται, αφενός, από τις εργοδοτικές οργανώσεις που εκπροσωπούνται στην υποεπιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως και, αφετέρου, από τις οργανώσεις εργαζομένων που εκπροσωπούνται στην υποεπιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως– γίνονται ή όχι δεκτοί στο σύστημα ποσοστώσεως των λιμενεργατών, διευκρινιζομένων ότι, για την αναγνώρισή τους προκειμένου να συμπεριληφθούν στο σύστημα ποσοστώσεως, λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη για εργατικό δυναμικό, ότι δεν προβλέπεται προθεσμία για τη λήψη αποφάσεως από την εν λόγω διοικητική επιτροπή και ότι κατά των αποφάσεών της περί αναγνωρίσεως χωρεί μόνον ένα ένδικο βοήθημα;

- 2) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 4, παράγραφος 1, σημεία 2, 3, 6 και 8, του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία η αναγνώριση ενός εργαζομένου ως λιμενεργάτη προϋποθέτει ότι αυτός, [α)] κρίνεται ικανός από ιατρικής απόψεως από την εξωτερική υπηρεσία προλήψεως και προστασίας της υγείας στον χώρο εργασίας, με την οποία συνδέεται η εργοδοτική οργάνωση που προσδιορίζεται ως εντεταλμένη βάσει του άρθρου 3bis του νόμου [σχετικά με τη λιμενική εργασία], [β)] έχει επιτύχει στις ψυχοτεχνικές δοκιμασίες που διεξήγαγε το ορισθέν για τον σκοπό αυτό από την εντεταλμένη εργοδοτική οργάνωση όργανο βάσει του ίδιου άρθρου 3bis του νόμου [σχετικά με τη λιμενική εργασία], [γ)] έχει παρακολουθήσει επί τρεις εβδομάδες τα προπαρασκευαστικά μαθήματα για την εργασιακή ασφάλεια και την απόκτηση της τεχνικής επάρκειας και έχει επιτύχει στις τελικές εξετάσεις, καθώς και [δ)] έχει ήδη συνάψει σύμβαση εργασίας, όταν πρόκειται για λιμενεργάτη που δεν εντάσσεται στο σύστημα ποσοστώσεως, ενώ οι αλλοδαποί λιμενεργάτες πρέπει να μπορούν να αποδείξουν σε σχέση με το άρθρο 4, παράγραφος 3, του [βασιλικού διατάγματος του 2004] ότι πληρούν συγκρίσιμες προϋποθέσεις σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να μην υπόκεινται πλέον σε αυτές τις προϋποθέσεις για τους σκοπούς εφαρμογής του εν λόγω βασιλικού διατάγματος;
- 3) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 2, παράγραφος 3, του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία η διάρκεια ισχύος της αναγνώρισεως των λιμενεργατών που δεν εντάσσονται στο σύστημα ποσοστώσεως και για τον λόγο αυτόν προσλαμβάνονται άμεσα με σύμβαση εργασίας από έναν εργοδότη σύμφωνα με τον [νόμο περί των συμβάσεων εργασίας] περιορίζεται στη διάρκεια ισχύος αυτής της σύμβασεως εργασίας, με αποτέλεσμα να απαιτείται κάθε φορά η κίνηση νέας διαδικασίας αναγνώρισεως;
- 4) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 13/1 του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη μεταβατική ρύθμιση κατά την οποία η σύμβαση εργασίας στην οποία αναφέρεται το τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να είναι αρχικώς αορίστου χρόνου, [σε δεύτερο στάδιο,] από την 1η Ιουλίου 2017 για τουλάχιστον δύο έτη, [σε τρίτο στάδιο,] από την 1η Ιουλίου 2018 για τουλάχιστον ένα έτος, [σε τέταρτο στάδιο,] από την 1η Ιουλίου 2019 για τουλάχιστον έξι μήνες και [τέλος, σε πέμπτο στάδιο,] από την 1η Ιουλίου 2020 για ελεύθερα προσδιοριζόμενη διάρκεια;
- 5) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 15/1 του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία οι αναγνωρισμένοι υπό το καθεστώς της προϊσχύσασας ρυθμίσεως λιμενεργάτες αναγνωρίζονται αυτοδικαίως ως λιμενεργάτες του συστήματος ποσοστώσεως, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η δυνατότητα ενός εργοδότη να απασχολήσει άμεσα (με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου) τους λιμενεργάτες αυτούς και να εμποδίζονται οι εργοδότες να κρατήσουν ειδικευμένους εργάτες συνάπτοντας άμεσα μαζί τους σύμβαση αορίστου χρόνου και προσφέροντας σε αυτούς εργασιακή ασφάλεια σύμφωνα με τους κανόνες του γενικού εργατικού δικαίου;

- 6) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 4, παράγραφος 2, του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία [ΣΣΕ] ορίζει τους γενικούς και ειδικούς όρους υπό τους οποίους μπορεί ένας λιμενεργάτης να απασχοληθεί σε άλλη λιμενική ζώνη από εκείνη στην οποία έχει αναγνωριστεί, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των λιμενικών ζωνών, χωρίς ο ίδιος ο νομοθέτης να διευκρινίζει ποιοι μπορούν να είναι αυτοί οι γενικοί και ειδικοί όροι;
- 7) Πρέπει τα άρθρα 49, 56, 45, 34, 35, 101 ή 102 ΣΛΕΕ, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στη ρύθμιση του άρθρου 1, παράγραφος 3, του [βασιλικού διατάγματος του 2004], ήτοι στη ρύθμιση κατά την οποία οι εργαζόμενοι (στον τομέα της εφοδιαστικής), που κατά την έννοια του άρθρου 1 του [βασιλικού διατάγματος του 1973], εκτελούν εργασία σε τόπους όπου εμπορεύματα υφίστανται, για την προετοιμασία της περαιτέρω διανομής ή αποστολής τους, μεταποίηση που οδηγεί εμμέσως σε αποδεικνυόμενη προστιθέμενη αξία, πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό ασφαλείας το οποίο ισχύει ως αναγνώριση υπό την έννοια του [νόμου περί λιμενικής εργασίας], λαμβανομένου υπόψη συναφώς του ότι το πιστοποιητικό αυτό το ζητά ο εργοδότης που έχει συνάψει με εργαζόμενο σύμβαση εργασίας για την εκτέλεση αντίστοιχων δραστηριοτήτων, ότι η έκδοσή του γίνεται κατόπιν καταθέσεως της συμβάσεως εργασίας και του ατομικού δελτίου ταυτότητας και ότι οι ειδικοί όροι της ακολουθητέας διαδικασίας προσδιορίζονται σε [ΣΣΕ], χωρίς ο νομοθέτης να είναι σαφής ως προς το σημείο αυτό;»

Υπόθεση C-471/19

- 32 Η Middlegate Europe είναι μεταφορική εταιρία με έδρα την Zeebrugge, η οποία δραστηριοποιείται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο διεθνών οδικών μεταφορών, οι εργαζόμενοί της προετοιμάζουν, μεταξύ άλλων, τη φόρτωση ημιρυμουλκούμενων οχημάτων στην αποβάθρα του λιμένος της Zeebrugge, με τη βοήθεια ελκυστήρα («tugmaster»), για την εκτέλεση θαλάσσιων μεταφορών προς το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία.
- 33 Στις 12 Ιανουαρίου 2011 υποβλήθηκε σε αστυνομικό έλεγχο εργαζόμενος ο οποίος προετοίμαζε τέτοια φορτία, στο πλαίσιο διεθνούς οδικής μεταφοράς με αναχώρηση από το Virton (Βέλγιο) και με προορισμό το Bury (Ηνωμένο Βασίλειο). Κατόπιν του ελέγχου, η αστυνομία συνέταξε πρακτικό κατά της Middlegate Europe για παράβαση του άρθρου 1 του νόμου περί λιμενικής εργασίας, ήτοι για εκτέλεση λιμενικών εργασιών από μη αναγνωρισμένο λιμενεργάτη.
- 34 Με απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2013, επιβλήθηκε στη Middlegate Europe πρόστιμο ύψους 100 ευρώ. Η εταιρία άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του arbeidsrechtbank Gent, afdeling Brugge (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών Γάνδης, τμήμα Brugge, Βέλγιο). Με απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2014, το ως άνω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ως αβάσιμη. Με απόφαση της 3ης Νοεμβρίου 2016, το arbeidshof te Gent (δευτεροβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών Γάνδης, Βέλγιο) απέρριψε την έφεση κατά της πρωτοβάθμιας αποφάσεως ως αβάσιμη.
- 35 Η Middlegate Europe άσκησε αναίρεση κατά της δευτεροβάθμιας αποφάσεως ενώπιον του Hof van Cassatie (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Βέλγιο). Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, υποστήριξε ότι τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας αντιβαίνουν στα άρθρα 10, 11 και 23 του βελγικού Συντάγματος, καθόσον παραβιάζουν την ελευθερία του

εμπορίου και της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Κατόπιν αιτήματος της Middlegate Europe, το Hof van Cassatie (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να υποβάλει δύο ερωτήματα συνταγματικότητας στο Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο), αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-471/19.

- 36 Το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι η κατά το βελγικό Σύνταγμα ελευθερία του εμπορίου και της επιχειρηματικής δραστηριότητας συνδέεται στενά με την επαγγελματική ελευθερία, το δικαίωμα εργασίας και την επιχειρηματική ελευθερία, που κατοχυρώνονται με τα άρθρα 15 και 16 του Χάρτη καθώς και με ορισμένες θεμελιώδεις ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη ΛΕΕ, όπως είναι η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (άρθρο 56 ΣΛΕΕ) και η ελευθερία εγκαταστάσεως (άρθρο 49 ΣΛΕΕ).
- 37 Πρώτον, το βελγικό Συνταγματικό Δικαστήριο εκτιμά ότι η κατά τον νόμο περί λιμενικής εργασίας υποχρέωση των επιχειρήσεων που επιθυμούν να εκτελέσουν, εντός λιμενικής ζώνης, λιμενική εργασία, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται με τη φορτοεκφόρτωση πλοίων, να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες αναγνωρισμένων μόνο λιμενεργατών και να προσχωρούν υποχρεωτικά για τον σκοπό αυτό σε εγκεκριμένη οργάνωση εκπροσωπήσεως εργοδοτών, φαίνεται να περιορίζει για τις επιχειρήσεις αυτές την ελεύθερη επιλογή του προσωπικού και την ελευθερία διαπραγματεύσεως των όρων εργασίας.
- 38 Ως εκ τούτου, το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) εκτιμά ότι τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας συνεπάγονται περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 49 ΣΛΕΕ. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου, και ιδίως της αποφάσεως της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430), το ως άνω δικαστήριο διερωτάται αν ο περιορισμός αυτός είναι δικαιολογημένος, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών χαρακτηριστικών και περιστάσεων της εθνικής νομοθεσίας περί λιμενικής εργασίας.
- 39 Παρατηρεί, συναφώς, ότι, με τη θέσπιση του νόμου περί λιμενικής εργασίας, ο Βέλγος νομοθέτης αποσκοπούσε στην προστασία του επαγγέλματος του λιμενεργάτη απαγορεύοντας σε μη αναγνωρισμένους εργαζομένους να εκτελούν λιμενικές εργασίες. Συγκεκριμένα, με τη νομική κατοχύρωση του καθεστώτος του «αναγνωρισμένου λιμενεργάτη» –το οποίο συνδέεται στενά με τον ειδικό, δυσχερή και επικίνδυνο χαρακτήρα της λιμενικής εργασίας– ο νομοθέτης επιδίωξε να επιφυλάξει τη δυνατότητα άσκησης δραστηριοτήτων μεταφοράς και διακίνησης των εμπορευμάτων εντός των λιμένων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ταχεία τεχνολογική εξέλιξη, μόνο σε εργάτες οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει άρτια επαγγελματική κατάρτιση, αποσκοπώντας στην αξιολόγηση τόσο των επαγγελματικών προσόντων τους όσο και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων τους. Με τη θέσπιση του καθεστώτος και του συνδεόμενου με αυτό μονοπωλίου εργασίας, ο εν λόγω νομοθέτης θέλησε επίσης να ανταποκριθεί στην ανάγκη, αφενός, για εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και για πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων και, αφετέρου, στην ανάγκη να υπάρχουν διαθέσιμοι σε καθημερινή βάση εντός εκάστου λιμένος εξειδικευμένοι εργάτες, συνδυάζοντας παραγωγικότητα, παροχή υπηρεσιών και ανταγωνιστικότητα. Ο Βέλγος νομοθέτης, επιβάλλοντας στους εργοδότες να συμμετέχουν στη μία και μόνη εγκεκριμένη εργοδοτική οργάνωση ανά λιμενική ζώνη, η οποία αναλαμβάνει τη διαχείριση θεμάτων κοινωνικού δικαίου, επιδίωξε, επιπλέον, να εγγυηθεί την ίση μεταχείριση σε θέματα κοινωνικών δικαιωμάτων όλων των λιμενεργατών όσον αφορά το σύνολο των υποχρεώσεων κοινωνικού χαρακτήρα που απορρέουν από την ιδιότητα του αναγνωρισμένου λιμενεργάτη.

- 40 Δεύτερον, το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι, εν αναμονή της παρεμβάσεως του Βέλγου νομοθέτη, απλώς και μόνον η διαπίστωση της αντισυνταγματικότητας των άρθρων 1 και 2 του νόμου περί της λιμενικής εργασίας θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να βρεθούν χιλιάδες λιμενεργάτες, αιφνιδίως και για ορισμένο χρονικό διάστημα, σε κατάσταση μεγάλης αβεβαιότητας όσον αφορά το νομικό καθεστώς τους στην αγορά εργασίας, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να έχει κοινωνικές και χρηματοοικονομικές επιπτώσεις για τους λιμενεργάτες. Υπό τις ίδιες συνθήκες, ενδέχεται και οι δημόσιες αρχές να έρθουν αντιμέτωπες με σοβαρές συνέπειες.
- 41 Προκειμένου να αποφευχθεί στον βαθμό που απαιτείται η ανασφάλεια δικαίου και οι κοινωνικές εντάσεις καθώς και να παρασχεθεί στον Βέλγο νομοθέτη η δυνατότητα να προσαρμόσει την οργάνωση της λιμενικής εργασίας εντός των λιμενικών ζωνών προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Βελγικό Σύνταγμα, σε συνδυασμό με την ελευθερία του εμπορίου και της βιομηχανίας την οποία κατοχυρώνουν τα άρθρα 15 και 16 του Χάρτη και με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι θα μπορούσε, δυνάμει του βελγικού δικαίου, να διατηρήσει προσωρινώς τα αποτελέσματα των άρθρων 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας.
- 42 Υπό τις συνθήκες αυτές το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό με το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, τα άρθρα 15 και 16 του [Χάρτη] και την αρχή της ισότητας, την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει άτομα ή επιχειρήσεις που επιθυμούν να εκτελέσουν λιμενικές εργασίες κατά την έννοια του νόμου [περί λιμενικής εργασίας] –συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται με την υπό στενή έννοια φορτοεκφόρτωση πλοίων– σε βελγική λιμενική ζώνη να προσλαμβάνουν μόνον αναγνωρισμένους λιμενεργάτες;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, δύναται το Συνταγματικό Δικαστήριο να διατηρήσει προσωρινώς σε ισχύ τις επίμαχες διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του νόμου [περί λιμενικής εργασίας] με σκοπό να αποτρέψει το ενδεχόμενο προκλήσεως ανασφάλειας δικαίου και κοινωνικών εντάσεων και να παράσχει στον νομοθέτη τη δυνατότητα εναρμονίσεώς τους με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης;»
- 43 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 19ης Ιουλίου 2020, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-407/19 και C-471/19 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί του αιτήματος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

- 44 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Οκτωβρίου 2020, η Katoen Natie Bulk Terminals, η General Services Antwerp και η Middlegate Europe υπέβαλαν αίτηση επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

- 45 Προς στήριξη του αιτήματός τους, υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, αφενός, ότι από ορισμένα έγγραφα στα οποία επιτράπηκε η πρόσβαση μετά την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα προκύπτει ότι η Βελγική Κυβέρνηση όπως και οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων του λιμενικού τομέα ήρθαν σε συνεννόηση και αποφάσισαν να συνεχίσουν να εφαρμόζουν την επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών νομοθεσία, ακόμη και αν το Δικαστήριο δεχθεί τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα. Αφετέρου, οι προαναφερθείσες επιχειρήσεις επιθυμούν να επιστήσουν την προσοχή του Δικαστηρίου σε πρόσφατες αποφάσεις δικαστηρίων των κρατών μελών σχετικά με τη λιμενική εργασία.
- 46 Δυνάμει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της απόφασης του Δικαστηρίου, ή ακόμα όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερομένων.
- 47 Εν προκειμένω, δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Η στάση την οποία σκοπεύουν να υιοθετήσουν η Βελγική Κυβέρνηση όπως και οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων του λιμενικού τομέα, εφόσον το Δικαστήριο δεχθεί τα όσα υποστήριξε ο γενικός εισαγγελέας στις προτάσεις του, δεν ασκεί επιρροή για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα ερωτήματα των αιτούντων δικαστηρίων στις υπό κρίση υποθέσεις. Ομοίως, ούτε οι πρόσφατες δικαστικές αποφάσεις τις οποίες μνημονεύουν η Katoen Natie Bulk Terminals, η General Services Antwerp και η Middlegate Europe με την αίτησή τους επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας ασκούν τέτοια επιρροή. Πρόκειται, αφενός, για απόφαση της ισπανικής αρχής ανταγωνισμού η οποία λήφθηκε κατόπιν της εκδόσεως της απόφασης της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430), και, αφετέρου, για απόφαση ολλανδικού δικαστηρίου, η οποία δεν σχετίζεται με την επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση.
- 48 Εξάλλου, στο μέτρο που, με την αίτησή τους επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας, η Katoen Natie Bulk Terminals, η General Services Antwerp και η Middlegate Europe εκφράζουν τη διαφωνία τους με ορισμένες από τις εκτιμήσεις που διατύπωσε ο γενικός εισαγγελέας με τις προτάσεις του, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι ο Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κανονισμός Διαδικασίας του δεν προβλέπουν τη δυνατότητα των ενδιαφερομένων να υποβάλουν παρατηρήσεις σε απάντηση των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα (απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 49 Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αποστολή του γενικού εισαγγελέα είναι να διατυπώνει δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων στις οποίες απαιτείται, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η παρέμβασή του. Συναφώς, το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία βάσει της οποίας καταλήγει στην τελική πρότασή του. Επομένως, η διαφωνία οποιουδήποτε από τους ενδιαφερομένους με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, όποια και αν είναι τα ζητήματα που εξετάζει ο γενικός εισαγγελέας με τις προτάσεις του αυτές, δεν συνιστά επαρκή λόγο για την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 50 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 51 Διαπιστώνεται ότι, τόσο στην υπόθεση C-407/19 όσο και στην υπόθεση C-471/19, τα στοιχεία της διαφοράς περιορίζονται σε ένα και μόνον κράτος μέλος.
- 52 Συναφώς, αφενός, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να υποδείξει στο Δικαστήριο εάν η διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του, καίτοι αμιγώς εσωτερικής φύσεως, παρουσιάζει εντούτοις κάποιο συνδεδετικό στοιχείο με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί θεμελιωδών ελευθεριών, οπότε η ζητούμενη προδικαστική ερμηνεία καθίσταται απαραίτητη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 55). Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 18 έως 20 της παρούσας αποφάσεως, στην υπόθεση C-407/19, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) μερίμνησε ώστε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους ο διεθνής χαρακτήρας των λιμενικών ζωνών του Βελγίου ενισχύει το συμπέρασμα ότι οι καταστάσεις τις οποίες αφορά η εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση εμφανίζουν ένα τέτοιο συνδεδετικό στοιχείο με το δίκαιο της Ένωσης. Προκύπτει ότι οι εκτιμήσεις αυτές ισχύουν πλήρως και στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί το Grondwettelijk Hof (Συνταγματικό Δικαστήριο) στην υπόθεση C-471/19.
- 53 Αφετέρου, σε περίπτωση που αιτούν δικαστήριο υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο πλαίσιο διαδικασίας για την ακύρωση διατάξεων εφαρμοζόμενων όχι μόνο σε ημεδαπούς υπηκόους, αλλά και σε υπηκόους άλλων κρατών μελών, η απόφαση την οποία θα εκδώσει το δικαστήριο αυτό κατόπιν της προδικαστικής αποφάσεως θα παραγάγει έννομα αποτελέσματα και έναντι των υπηκόων άλλων κρατών μελών, οπότε παρίσταται δικαιολογημένη η απάντηση στα ερωτήματα που έχουν υποβληθεί σχετικά με τις θεμελιώδεις ελευθερίες, παρά το γεγονός ότι όλα τα στοιχεία της διαφοράς της κύριας δίκης περιορίζονται στο εσωτερικό ενός μόνον κράτους μέλους (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η εκτίμηση αυτή ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο επιλαμβάνεται προδικαστικής παραπομπής στο πλαίσιο διαδικασίας αφορώσας τη συμβατότητα τέτοιων εθνικών διατάξεων προς το δίκαιο της Ένωσης. Οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών εθνικές διατάξεις εφαρμόζονται αδιακρίτως τόσο στους Βέλγους υπηκόους όσο και στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών.
- 54 Συνεπώς, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του συνόλου των προδικαστικών ερωτημάτων.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων στην υπόθεση C-471/19

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 55 Με το πρώτο ερώτημά του στην υπόθεση C-471/19, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ, τα άρθρα 15 και 16 του Χάρτη, καθώς και η αρχή της ίσης μεταχείρισεως, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει

- πρόσωπα ή επιχειρήσεις που επιθυμούν να ασκήσουν λιμενικές δραστηριότητες εντός λιμενικής ζώνης, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται με την υπό στενή έννοια φορτοεκφόρτωση πλοίων, να απασχολούν μόνο λιμενεργάτες αναγνωρισμένους σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες εφαρμογής της ρυθμίσεως αυτής.
56. Επισημαίνεται ευθύς εξαρχής ότι, όσον αφορά τη συμβατότητα με τα άρθρα 15 και 16 του Χάρτη εθνικής ρυθμίσεως δυνάμει της οποίας οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να παράσχουν λιμενικές υπηρεσίες πρέπει υποχρεωτικώς να απασχολούν αναγνωρισμένους λιμενεργάτες, η εξέταση υπό το πρίσμα των άρθρων 49 και 56 ΣΛΕΕ του περιορισμού που συνεπάγεται εθνική ρύθμιση καλύπτει επίσης τους ενδεχόμενους περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προβλέπονται στα άρθρα 15 έως 17 του Χάρτη, με αποτέλεσμα να μην χρειάζεται χωριστή εξέταση λόγω ενδεχόμενης ασυμβατότητας της επιχειρηματικής ελευθερίας (πρβλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Global Starnet*, C-322/16, EU:C:2017:985, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
57. Στο μέτρο που στην υπόθεση C-471/19 το αιτούν δικαστήριο αναφέρθηκε, με το πρώτο ερώτημά του, στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, επισημαίνεται ότι εθνική ρύθμιση όπως αυτή την οποία αφορά το υπό εξέταση ερώτημα εφαρμόζεται κατά πανομοιότυπο τρόπο στους επιχειρηματίες τόσο της ημεδαπής όσο και της αλλοδαπής οι οποίοι, ως εκ τούτου, τυγχάνουν ίσης μεταχειρίσεως.
58. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ αντιτίθενται σε κάθε εθνικό μέτρο το οποίο, ακόμη και αν εφαρμόζεται άνευ διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, ενδέχεται να αποκλείσει, να δυσχεράνει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστική την άσκηση, από τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που διασφαλίζουν οι προαναφερθείσες διατάξεις της Συνθήκης (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, *Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici*, C-358/12, EU:C:2014:2063, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
59. Όπως, όμως διαπίστωσε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-471/19 καθώς και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 52 και 53 των προτάσεών του, ρύθμιση κράτους μέλους η οποία υποχρεώνει τις επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών που επιθυμούν να εγκατασταθούν στο κράτος μέλος αυτό για να ασκήσουν εκεί λιμενικές δραστηριότητες ή οι οποίες, χωρίς να εγκατασταθούν σε αυτό το κράτος, επιθυμούν να παράσχουν εκεί λιμενικές υπηρεσίες, να απασχολούν λιμενεργάτες αναγνωρισμένους σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτή, εμποδίζει την εν λόγω επιχείρηση να χρησιμοποιεί το δικό της προσωπικό ή να προσλαμβάνει άλλους, μη αναγνωρισμένους, εργάτες και, ως εκ τούτου, δύναται να δυσχεράνει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστική την εγκατάσταση της επιχειρήσεως αυτής στο οικείο κράτος μέλος ή την εκ μέρους της παροχή υπηρεσιών εντός του εν λόγω κράτους μέλους.
60. Συνιστά, επομένως, περιορισμό των ελευθεριών τις οποίες διαφυλάττουν τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430, σκέψεις 37 και 38).
61. Τέτοιοι περιορισμοί μπορούν να δικαιολογηθούν από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν βαίνουν πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρου, ήτοι αν δεν υφίστανται μέτρα λιγότερο περιοριστικά τα οποία θα καθιστούσαν δυνατή την επίτευξη του σκοπού αυτού κατά τρόπο εξίσου αποτελεσματικό (πρβλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, *International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's*

- Union, C-438/05, EU:C:2007:772, σκέψη 75, της 10ης Ιουλίου 2014, Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici, C-358/12, EU:C:2014:2063, σκέψη 31, και της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430, σκέψεις 47 και 53).
- 62 Από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-471/19, τα οποία συνοψίζονται στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως και συμπίπτουν με τις διευκρινίσεις που παρέσχε η Βελγική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, προκύπτει ότι οι διατάξεις του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης νόμου περί λιμενικής εργασίας αποσκοπούν, κατ' ουσίαν, στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και στην πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων, στην εξασφάλιση της διαθεσιμότητας εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού λαμβανομένων υπόψη των διακυμάνσεων της ζήτησης εργασίας στις ζώνες αυτές, καθώς και στη διασφάλιση της ίσης μεταχειρίσεως όλων των λιμενεργατών από απόψεως κοινωνικών δικαιωμάτων.
- 63 Πρώτον, όσον αφορά τον σκοπό διασφάλισης της ίσης μεταχειρίσεως όλων των λιμενεργατών από απόψεως κοινωνικών δικαιωμάτων, υπενθυμίζεται ότι η προστασία των εργαζομένων συνιστά επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος ικανό να δικαιολογήσει περιορισμό των ελευθεριών κυκλοφορίας (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2007, International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, σκέψη 77, και της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430, σκέψη 50).
- 64 Ωστόσο, ο σκοπός αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί με εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει τα πρόσωπα ή τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να ασκήσουν λιμενικές δραστηριότητες εντός λιμενικής ζώνης να απασχολούν μόνο αναγνωρισμένους λιμενεργάτες, στο μέτρο που μόνη η αναγνώριση δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι ο λιμενεργάτης θα απολαύει των ίδιων κοινωνικών δικαιωμάτων με όλους τους άλλους αναγνωρισμένους λιμενεργάτες. Πράγματι, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι ο σκοπός αυτός θα μπορούσε να επιτευχθεί με την υποχρέωση των εργοδοτών των λιμενεργατών να συμμετέχουν σε μία και μόνον οργάνωση. Τέτοια δε υποχρέωση μπορεί να επιβληθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3bis του νόμου περί λιμενικής εργασίας, το οποίο δεν αφορά το υπό εξέταση ερώτημα.
- 65 Δεύτερον, όσον αφορά τον σκοπό που συνίσταται στην εξασφάλιση της διαθεσιμότητας εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, ακόμη και αν υποτεθεί ότι ο συγκεκριμένος σκοπός συνιστά επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος, κατά την έννοια της νομολογίας που μνημονεύεται στη σκέψη 61 της παρούσας αποφάσεως, όπως κατ' ουσίαν επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 68 των προτάσεών του, ένα αυστηρό σύστημα, το οποίο προβλέπει μια περιορισμένη ποσόστωση αναγνωρισμένων λιμενεργατών στην οποία πρέπει υποχρεωτικώς να καταφεύγει κάθε επιχείρηση η οποία επιθυμεί να ασκήσει λιμενικές δραστηριότητες, βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού της εξασφάλισης της διαθεσιμότητας εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.
- 66 Τρίτον, όσον αφορά τον ειδικότερο σκοπό που συνίσταται στη διαφύλαξη της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και στην πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων, όπως προκύπτει από τη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, η προστασία των εργαζομένων συγκαταλέγεται στους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος που είναι ικανοί να δικαιολογήσουν περιορισμό στις ελευθερίες κυκλοφορίας.

- 67 Το ίδιο ισχύει και για τον ειδικότερο σκοπό που συνίσταται στη διαφύλαξη της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών (πρβλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-576/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2430, σκέψεις 49 έως 52).
- 68 Συναφώς, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 70 και 71 των προτάσεών του, στο μέτρο που τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας περιορίζονται στη θέσπιση ενός συστήματος αναγνώρισης των λιμενεργατών, του οποίου οι προϋποθέσεις και οι συγκεκριμένες λεπτομέρειες εφαρμογής πρέπει να καθορίζονται με πράξεις εκδιδόμενες βάσει του άρθρου 3 του νόμου αυτού, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω διατάξεις, αυτές καθαυτές και εξεταζόμενες μεμονωμένως, είναι ακατάλληλες ή δυσανάλογες για την επίτευξη του σκοπού της διαφυλάξεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και της προλήψεως των εργατικών ατυχημάτων.
- 69 Πράγματι, ο αναγκαίος και αναλογικός χαρακτήρας ενός τέτοιου συστήματος και, κατά συνέπεια, η συμβατότητά του με τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των προϋποθέσεων που προβλέπονται για την αναγνώριση των λιμενεργατών καθώς και των λεπτομερειών εφαρμογής ενός τέτοιου συστήματος.
- 70 Εθνική ρύθμιση κατά την οποία οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να παράσχουν λιμενικές υπηρεσίες πρέπει υποχρεωτικώς να απασχολούν αναγνωρισμένους λιμενεργάτες θα μπορούσε να θεωρηθεί ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό μόνον αν η αναγνώριση των λιμενεργατών στηριζόταν σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία δεν συνεπάγονται διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, έτσι ώστε να ελέγχεται η άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως της αρμόδιας για την αναγνώρισή τους αρχής και να διασφαλίζεται ότι η αναγνώριση αυτή δεν θα χρησιμοποιείται κατά τρόπο αυθαίρετο (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-389/05, EU:C:2008:411, σκέψη 94 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 71 Επιπλέον, δεδομένου ότι σκοπός μιας τέτοιας ρυθμίσεως είναι η εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και η πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων, οι προϋποθέσεις αναγνώρισης των λιμενεργατών πρέπει λογικά να αφορούν μόνον το κατά πόσον αυτοί διαθέτουν τα προσόντα και τις ικανότητες που απαιτούνται για την καθ' όλα ασφαλή εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- 72 Προς τούτο, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 76 των προτάσεών του, μπορεί, ενδεχομένως, να προβλεφθεί ότι, προκειμένου να είναι δυνατή η αναγνώρισή τους, οι λιμενεργάτες πρέπει να διαθέτουν επαρκή επαγγελματική κατάρτιση.
- 73 Παρά ταύτα, η απαίτηση παροχής ή πιστοποίησης της κατάρτισεως αυτής από έναν μόνο οργανισμό τον οποίο ορίζει το οικείο κράτος μέλος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η τυχόν αναγνώριση των ενδιαφερομένων ως λιμενεργατών σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης ή η κατάρτιση την οποία έχουν παρακολουθήσει σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης και οι επαγγελματικές ικανότητες που έχουν αποκτήσει εκεί, θα ήταν δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (πρβλ. απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-317/14, EU:C:2015:63, σκέψεις 27 έως 29).
- 74 Εξάλλου, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 88 των προτάσεών του, ο περιορισμός του αριθμού των λιμενεργατών που μπορούν να λάβουν αναγνώριση και, ως εκ τούτου, η δημιουργία περιορισμένης ποσοστώσεως τέτοιων εργαζομένων, στους οποίους κάθε επιχείρηση που επιθυμεί να ασκήσει λιμενικές δραστηριότητες πρέπει υποχρεωτικώς να

καταφύγει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η ρύθμιση αυτή είναι ικανή να εγγυηθεί την ασφάλεια εντός των λιμενικών ζωνών, είναι ασφαλώς δυσανάλογη σε σχέση με την επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού.

- 75 Πράγματι, ο σκοπός αυτός μπορεί επίσης να επιτευχθεί εφόσον προβλεφθεί ότι κάθε εργάτης ο οποίος είναι σε θέση να αποδείξει ότι διαθέτει τις απαιτούμενες επαγγελματικές ικανότητες και, ενδεχομένως, παρακολούθησε κατάλληλη κατάρτιση μπορεί να αναγνωριστεί ως λιμενεργάτης.
- 76 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα στην υπόθεση C-471/19 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει πρόσωπα ή επιχειρήσεις που επιθυμούν να ασκήσουν λιμενικές δραστηριότητες εντός λιμενικής ζώνης, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται με την υπό στενή έννοια φορτοεκφόρτωση πλοίων, να απασχολούν μόνον λιμενεργάτες αναγνωρισμένους σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες εφαρμογής της ρυθμίσεως αυτής, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής, αφενός, στηρίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία δεν συνεπάγονται διακρίσεις, είναι εκ των προτέρων γνωστά και παρέχουν τη δυνατότητα στους λιμενεργάτες άλλων κρατών μελών να αποδεικνύουν ότι πληρούν, στο κράτος καταγωγής τους, απαιτήσεις ισοδύναμες με εκείνες που εφαρμόζονται στους ημεδαπούς λιμενεργάτες, και, αφετέρου, δεν καθιερώνουν περιορισμένη ποσόστωση για τους εργάτες που μπορούν να τύχουν τέτοιας αναγνώρισεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος στην υπόθεση C-471/19

- 77 Το δεύτερο ερώτημα στην υπόθεση C-471/19 αφορά την περίπτωση κατά την οποία από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα θα προέκυπτε ότι τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση όπως τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας. Το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση αυτή ερωτά, κατ' ουσίαν, αν, σε μια τέτοια περίπτωση, μπορεί να διατηρήσει προσωρινώς τα αποτελέσματα των άρθρων αυτών προς αποφυγή της ανασφάλειας δικαίου και των κοινωνικών εντάσεων στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.
- 78 Ωστόσο, από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα προκύπτει ότι εθνικές διατάξεις όπως τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας δεν είναι καθαυτό ασύμβατες με τις ελευθερίες τις οποίες κατοχυρώνουν τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ, αλλά ότι η εκτίμηση της συμβατότητας του κατά τις ως άνω διατάξεις συστήματος με τις συγκεκριμένες ελευθερίες απαιτεί σφαιρική προσέγγιση στο πλαίσιο της οποίας λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των προϋποθέσεων και λεπτομερειών εφαρμογής του συστήματος.
- 79 Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-471/19.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων στην υπόθεση C-407/19

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- 80 Σκοπός των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 είναι να του παρασχεθεί η δυνατότητα να εκτιμήσει τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης διαφόρων διατάξεων του βασιλικού διατάγματος του 2004, το οποίο καθορίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων του νόμου περί λιμενικής εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τις ελευθερίες κυκλοφορίας τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη.
- 81 Συναφώς, πρώτον, από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-471/19 προκύπτει ότι μια τέτοια ρύθμιση αφορά την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, οι οποίες κατοχυρώνονται, αντιστοίχως, στα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ.
- 82 Δεύτερον, διευκρινίζεται ότι μια τέτοια ρύθμιση εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 45 ΣΛΕΕ. Πράγματι, την εφαρμογή της διατάξεως αυτής μπορούν να επικαλεστούν όχι μόνον οι εργαζόμενοι αλλά και οι εργοδότες τους. Για να είναι αποτελεσματικό και χρήσιμο, το δικαίωμα των εργαζομένων να προσλαμβάνονται και να απασχολούνται χωρίς διακρίσεις πρέπει να συνοδεύεται κατ' ανάγκη από το δικαίωμα των εργοδοτών να τους προσλαμβάνουν τηρώντας τους κανόνες περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων (απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, σκέψη 18). Το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ασκήσεως πάσης φύσεως επαγγελματικών δραστηριοτήτων στο έδαφος της Ένωσης από τους υπηκόους των κρατών μελών και απαγορεύει τα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να αποδειχθούν δυσμενή για τους υπηκόους αυτούς σε περίπτωση που θελήσουν να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Συνεπώς, αντιβαίνει στις διατάξεις αυτές, ειδικότερα δε στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ, οποιοδήποτε μέτρο το οποίο, έστω και αν εφαρμόζεται χωρίς διακρίσεις λόγω ιθαγενείας, δύναται να παρακωλύσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστική την άσκηση, από τους υπηκόους της Ένωσης, των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη (απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, σκέψεις 19 και 20 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 83 Τρίτον, μολονότι το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 επικαλείται περαιτέρω, με τα ερωτήματά του, τα άρθρα 34 και 35 ΣΛΕΕ, τα οποία αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, διαπιστώνεται εντούτοις ότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε καμία ένδειξη ως προς το συγκεκριμένο αποτέλεσμα μιας εθνικής ρυθμίσεως όπως αυτή την οποία αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα επί της εν λόγω ελευθερίας.
- 84 Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζεται ότι, όταν ένα εθνικό μέτρο άπτεται τόσο της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών όσο και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, το Δικαστήριο εξετάζει το μέτρο, κατ' αρχήν, υπό το πρίσμα μίας μόνον από τις δύο αυτές θεμελιώδεις ελευθερίες αν προκύπτει ότι, υπό τις συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως, η μία από τις ελευθερίες αυτές είναι εντελώς δευτερεύουσα σε σχέση με την άλλη και μπορεί να υπαχθεί σε αυτήν (απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2004, Omega, C-36/02, EU:C:2004:614, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 85 Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για μέτρο που άπτεται τόσο της ελευθερίας εγκαταστάσεως, ή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, όσο και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

- 86 Ακόμη όμως και αν υποτεθεί ότι εθνική ρύθμιση όπως η μνημονευόμενη στη σκέψη 80 της παρούσας αποφάσεως είναι εξίσου ικανή να περιορίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, στο μέτρο που οι λιμενεργάτες παρέχουν και υπηρεσίες σχετικές με τη μεταφορά εμπορευμάτων που διακινούνται μέσω των λιμένων, είναι προφανές ότι ένας τέτοιος περιορισμός είναι όλως δευτερεύων σε σχέση με τους περιορισμούς της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών, καθώς και της ελευθερίας εγκαταστάσεως.
- 87 Τέταρτον, μολονότι το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 μνημονεύει, στα ερωτήματα που υπέβαλε στο Δικαστήριο, τα άρθρα 101, 102 και 106 ΣΛΕΕ, εντούτοις δεν παρέσχε επαρκείς εξηγήσεις ώστε να έχει το Δικαστήριο τη δυνατότητα να εκτιμήσει αν οι διατάξεις αυτές έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 88 Κατά τα λοιπά, όπως υπενθύμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 38 των προτάσεών του, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία υποχρεώνει τους ιδιώτες να απασχολούν, για την εκτέλεση λιμενικών εργασιών, αποκλειστικώς αναγνωρισμένους λιμενεργάτες, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 ούτε σε εκείνο του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθόσον, ακόμη και αν θεωρηθούν ως ενιαίο σύνολο, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι λιμενεργάτες αποτελούν «επιχειρήσεις» κατά την έννοια των διατάξεων αυτών (πρβλ. απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1999, *Becu κ.λπ.*, C-22/98, EU:C:1999:419, σκέψεις 27, 30 και 31).
- 89 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, τα προδικαστικά ερωτήματα στην υπόθεση C-407/19 πρέπει να εξεταστούν μόνον υπό το πρίσμα των άρθρων 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ.
- 90 Συναφώς, από τις σκέψεις 59 και 60 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι ρύθμιση κράτους μέλους, όπως τα άρθρα 1 και 2 του νόμου περί λιμενικής εργασίας, η οποία υποχρεώνει τις επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών που επιθυμούν να εγκατασταθούν στο κράτος μέλος αυτό για να ασκήσουν εκεί λιμενικές δραστηριότητες ή οι οποίες, χωρίς να εγκατασταθούν σε αυτό το κράτος, επιθυμούν να παράσχουν εκεί λιμενικές υπηρεσίες να απασχολούν μόνο λιμενεργάτες αναγνωρισμένους σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, συνιστά περιορισμό των ελευθεριών τις οποίες εγγυώνται τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ.
- 91 Ομοίως, μια τέτοια εθνική ρύθμιση μπορεί να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα έναντι των εργαζομένων και εργοδοτών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη και συνιστά, κατά συνέπεια, περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, σκέψη 22).
- 92 Επιπλέον, προκύπτει αντιστοίχως από τις σκέψεις 61 και 63 της παρούσας αποφάσεως ότι τέτοιοι περιορισμοί μπορούν να δικαιολογηθούν από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και ότι ο σκοπός της εγγυήσεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και της προλήψεως των εργατικών ατυχημάτων, τον οποίο επικαλέστηκε η Βελγική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, μπορεί να αποτελέσει τέτοιο λόγο, ικανό να δικαιολογήσει τους εν λόγω περιορισμούς, εφόσον τούτοι είναι αναγκαίοι και ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 93 Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί εάν καθένα από τα μέτρα στα οποία αναφέρονται τα προδικαστικά ερωτήματα στην υπόθεση C-407/19 είναι αναγκαίο και ανάλογο προς τον σκοπό για τον οποίο έγινε λόγος στην προηγούμενη σκέψη.

Επί του πρώτου ερωτήματος, επί του δευτέρου ερωτήματος, υπό δ', καθώς και επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

- 94 Με το πρώτο ερώτημα, με το δεύτερο ερώτημα, υπό δ', καθώς και με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας:
- η αναγνώριση των λιμενεργατών ανατίθεται σε διοικητική επιτροπή, συγκροτούμενη ισομερώς από μέλη τα οποία ορίζουν οι οργανώσεις εργοδοτών και οι οργανώσεις εργαζομένων·
 - η επιτροπή αυτή αποφασίζει επίσης, ανάλογα με τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό, αν οι αναγνωρισμένοι εργάτες πρέπει ή όχι να περιληφθούν σε ποσόστωση λιμενεργατών·
 - για τους εκτός της ποσοστώσεως λιμενεργάτες, η διάρκεια ισχύος της αναγνωρίσεώς τους περιορίζεται στη διάρκεια της συμβάσεως εργασίας τους, εφόσον η σύμβαση αυτή είναι αορίστου χρόνου, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατ' εφαρμογήν μεταβατικής διατάξεως, το ευεργέτημα αυτό αρχικώς επεκτάθηκε, σταδιακώς, στους λιμενεργάτες που είχαν σύμβαση εργασίας ολοένα μικρότερης διάρκειας και, στη συνέχεια, σε εκείνους που διέθεταν σύμβαση εργασίας, ανεξαρτήτως της διάρκειάς της·
 - δεν προβλέπεται μέγιστη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να αποφανθεί η εν λόγω επιτροπή, και
 - προβλέπεται δικαστική προσφυγή μόνο κατά των αποφάσεων της ίδιας επιτροπής σχετικά με την αναγνώριση λιμενεργάτη.
- 95 Όσον αφορά, πρώτον, τη σύνθεση της διοικητικής επιτροπής, επισημαίνεται ότι, στο μέτρο που, όπως προκύπτει από τη σκέψη 92 της παρούσας αποφάσεως, η απαίτηση αναγνωρίσεως των λιμενεργατών αποσκοπεί στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και στην πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων, δεν φαίνεται να είναι αναγκαία και κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού αυτού ρύθμιση δυνάμει της οποίας η αναγνώριση χορηγείται από διοικητικό όργανο συγκροτούμενο ισομερώς από μέλη τα οποία ορίζουν οι οργανώσεις εργοδοτών και οι οργανώσεις εργαζομένων.
- 96 Πράγματι, δεν διασφαλίζεται ότι τα οριζόμενα από τις προαναφερθείσες οργανώσεις μέλη του οργάνου αυτού θα έχουν τις αναγκαίες γνώσεις ώστε να διαπιστώσουν αν ένας λιμενεργάτης πληροί τα κριτήρια αναγνωρίσεως όσον αφορά την ικανότητά του για ασφαλή εκτέλεση των καθηκόντων του.
- 97 Επίσης, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 126 έως 128 των προτάσεών του, εφόσον τα μέλη του αρμοδίου για την αναγνώριση των λιμενεργατών οργάνου ορίζονται από φορείς ήδη δραστηριοποιούμενους στην αγορά, και δη από οργάνωση εκπροσωπούσα τους ήδη αναγνωρισμένους λιμενεργάτες οι οποίοι διατρέχουν τον κίνδυνο να ανταγωνιστούν, για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας, τους εργάτες που ζητούν να λάβουν αναγνώριση, μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση η αμεροληψία των μελών αυτών και, ως εκ τούτου, η ικανότητά τους να αποφαινούνται επί των αιτήσεων αναγνωρίσεως κατά τρόπο αντικειμενικό, διαφανή και μη ενέχοντα διακρίσεις (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 2002, Επιτροπή κατά

- Ιταλίας, C-439/99, EU:C:2002:14, σκέψη 39· της 1ης Ιουλίου 2008, ΜΟΤΟΕ, C-49/07, EU:C:2008:376, σκέψη 51, καθώς και της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, Ottica New Line, C-539/11, EU:C:2013:591, σκέψεις 53 και 54).
- 98 Δεύτερον, ούτε ο μη καθορισμός εύλογης προθεσμίας εντός της οποίας το αρμόδιο για την αναγνώριση των λιμενεργατών όργανο οφείλει να εκδώσει την απόφασή του φαίνεται αναγκαίος και κατάλληλος για την επίτευξη του σκοπού της εγγυήσεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και της προλήψεως των εργατικών ατυχημάτων.
- 99 Τουναντίον, η μη πρόβλεψη τέτοιας προθεσμίας είναι ικανή να εντείνει τον κίνδυνο αυθαίρετης απορρίψεως των αιτήσεων αναγνώρισεως λιμενεργατών που διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα, με αποκλειστικό σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην οικεία αγορά εργασίας.
- 100 Τρίτον, όσον αφορά το ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19, προβλέπεται δικαστική προσφυγή μόνο κατά των αποφάσεων της επιτροπής που είναι επιφορτισμένη με την αναγνώριση των λιμενεργατών, επισημαίνεται ότι, για να κριθεί μέτρο συνεπαγόμενο περιορισμό θεμελιώδους ελευθερίας ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό πρέπει να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου, τον οποίο εγγυάται το άρθρο 47 του Χάρτη (πρβλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, PI, C-230/18, EU:C:2019:383, σκέψεις 78 έως 81).
- 101 Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 να εξακριβώσει, ενδεχομένως, αν η προβλεπόμενη δικαστική προσφυγή κατά των αποφάσεων της διοικητικής επιτροπής πληροί τις απαιτήσεις ενός τέτοιου ελέγχου.
- 102 Αντιθέτως, η έλλειψη δυνατότητας προσβολής των σχετικών με την αναγνώριση λιμενεργατών αποφάσεων ενώπιον διοικητικού οργάνου δεν είναι ικανή να θέσει εν αμφιβόλω τον αναγκαίο και αναλογικό χαρακτήρα εθνικού μέτρου που καθιστά υποχρεωτική την αναγνώριση αυτήν.
- 103 Τέταρτον, επισημαίνεται ότι, όσον αφορά την ένταξη των αναγνωρισμένων λιμενεργατών σε ποσοτώσεις εργαζομένων κατόπιν αποφάσεως της διοικητικής επιτροπής, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 προκύπτει ότι η προβλεπόμενη από το βασιλικό διάταγμα του 2004 δεξαμενή εργαζομένων (pool) δεν συνιστά αυστηρή ποσόστωση, όπως αυτή περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 74 της παρούσας αποφάσεως, στο μέτρο που, όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 3, του εν λόγω βασιλικού διατάγματος, οι εργαζόμενοι που δεν περιλαμβάνονται στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) μπορούν να προσληφθούν ως λιμενεργάτες βάσει συμβάσεως εργασίας.
- 104 Εντούτοις, από την τελευταία αυτή διάταξη, καθώς και από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι η αναγνώριση των εργατών που δεν περιλαμβάνονται στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) περιορίζεται στη διάρκεια της συμβάσεως εργασίας τους, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος του 2004, η αναγνώριση των λιμενεργατών που περιλαμβάνονται στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) ισχύει επ' αόριστον.
- 105 Εξάλλου, δυνάμει της μεταβατικής διατάξεως του άρθρου 13/1 του βασιλικού διατάγματος του 2004, η δυνατότητα αναγνώρισεως χωρίς ένταξη στη δεξαμενή περιορίστηκε αρχικώς μόνο στους λιμενεργάτες που απασχολούνταν με σύμβαση αορίστου χρόνου και επεκτάθηκε

σταδιακώς στους λιμενεργάτες με σύμβαση εργασίας ολοένα μικρότερης διάρκειας. Μόλις από την 1η Ιουλίου 2020 είναι δυνατή η αναγνώριση όλων των λιμενεργατών που απασχολούνται με σύμβαση εργασίας, ανεξαρτήτως της διάρκειάς της.

- 106 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, πράγματι, εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η αναγνώριση των λιμενεργατών πρέπει να ανανεώνεται ανά εύλογα χρονικά διαστήματα δεν είναι ασυμβίβαστη προς τον σκοπό της εγγυήσεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και της προλήψεως των εργατικών ατυχημάτων, στο μέτρο που η απαίτηση για περιοδική ανανέωση της αναγνωρίσεως διασφαλίζει ότι οι λιμενεργάτες εξακολουθούν να διαθέτουν την αναγκαία ικανότητα για την ασφαλή εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- 107 Παρά ταύτα, ρύθμιση σύμφωνα με την οποία μόνον ορισμένοι από τους λιμενεργάτες μπορούν να λάβουν αναγνώριση επ' αόριστον, ενώ η ισχύς της αναγνωρίσεως άλλων λιμενεργατών λήγει αυτομάτως κατά τη λήξη της συμβάσεώς τους εργασίας, ακόμη και αν αυτή ήταν πολύ μικρής διάρκειας, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι αυτοί λιμενεργάτες να πρέπει να υποβάλλονται σε νέα διαδικασία αναγνωρίσεως κάθε φορά που συνάπτουν νέα σύμβαση εργασίας, δεν φαίνεται κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού που αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη.
- 108 Πράγματι, δεν υπάρχουν λόγοι ικανοί να δικαιολογήσουν αυτή τη διαφορετική μεταχείριση των δύο κατηγοριών λιμενεργατών οι οποίοι βρίσκονται σε απολύτως όμοιες καταστάσεις, από την άποψη της ασφάλειας στον χώρο εργασίας τους.
- 109 Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 157 των προτάσεων του, οι λιμενικές εργασίες είναι κατεξοχήν βραχείας διάρκειας.
- 110 Πράγματι, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 105 της παρούσας αποφάσεως, μόνον οι εντός της δεξαμενής λιμενεργάτες θα έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν συμβάσεις εργασίας μικρής διάρκειας, πράγμα το οποίο πρακτικώς διαμορφώνει μια κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας η εν λόγω δεξαμενή εργαζομένων (pool) αποτελείται από περιορισμένο αριθμό λιμενεργατών στους οποίους πρέπει υποχρεωτικώς να καταφεύγουν οι επιχειρήσεις. Όμως, στη σκέψη 74 της παρούσας αποφάσεως επισημάνθηκε ήδη ότι η καθιέρωση μιας τέτοιας ποσοτώσεως συνιστά δυσανάλογο μέτρο σε σχέση με τον σκοπό που συνίσταται στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού.
- 111 Εξάλλου, ακόμη και μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, το γεγονός ότι οι λιμενεργάτες που δεν περιλαμβάνονται στη δεξαμενή εργαζομένων (pool) πρέπει να αναγνωρίζονται εκ νέου κάθε φορά που συνάπτουν νέα σύμβαση εργασίας, έστω και αν έχουν ήδη αναγνωρισθεί προσφάτως επ' ευκαιρία της συνάψεως προγενέστερης συμβάσεως εργασίας μικρής διάρκειας, συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που κατοχυρώνονται στα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ, ο οποίος δεν μπορεί να δικαιολογηθεί υπό το πρίσμα του σκοπού που αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη.
- 112 Πράγματι, δεν μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι οι εργάτες αυτοί είναι πιθανό να απολέσουν, λίγο μετά την αναγνώρισή τους ως λιμενεργάτες, τις ικανότητες και τα προσόντα που πριν από λίγο δικαιολογούσαν την αναγνώριση αυτή.

- 113 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα, στο δεύτερο ερώτημα, υπό δ', καθώς και στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα στην υπόθεση C-407/19 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας:
- η αναγνώριση των λιμενεργατών ανατίθεται σε διοικητική επιτροπή συγκροτούμενη ισομερώς από μέλη τα οποία ορίζουν οι οργανώσεις εργοδοτών και οι οργανώσεις εργαζομένων·
 - η επιτροπή αυτή αποφασίζει επίσης, ανάλογα με τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό, αν οι αναγνωρισμένοι εργάτες πρέπει ή όχι να περιληφθούν σε ποσόστωση λιμενικών εργαζομένων, λαμβανομένου υπόψη ότι, για τους εκτός της ποσοστώσεως λιμενεργάτες, η διάρκεια ισχύος της αναγνωρίσεώς τους περιορίζεται στη διάρκεια της συμβάσεως εργασίας τους, οπότε πρέπει να κινείται νέα διαδικασία αναγνωρίσεως για κάθε νέα σύμβαση που συνάπτουν·
 - δεν προβλέπεται καμία μέγιστη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να αποφανθεί η εν λόγω επιτροπή.

Επί του δευτέρου ερωτήματος, υπό στοιχεία α' έως γ'

- 114 Με το δεύτερο ερώτημά του, υπό α' έως γ', το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία, εφόσον δεν μπορεί να αποδείξει ότι πληροί σε άλλο κράτος μέλος ισοδύναμες προϋποθέσεις, ο εργαζόμενος πρέπει, για να αναγνωρισθεί ως λιμενεργάτης:
- να κριθεί ικανός από ιατρικής απόψεως από την εξωτερική υπηρεσία προλήψεως και προστασίας στον χώρο εργασίας με την οποία συνδέεται οργάνωση στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικώς όλοι οι δραστηριοποιούμενοι στην οικεία λιμενική ζώνη εργοδότες·
 - να επιτύχει στις ψυχοτεχνικές δοκιμασίες που διεξάγει το ορισθέν από την ως άνω εργοδοτική οργάνωση όργανο·
 - να παρακολουθήσει επί τρεις εβδομάδες τα προπαρασκευαστικά μαθήματα περί εργασιακής ασφάλειας για την απόκτηση τεχνικής επάρκειας, και
 - να επιτύχει στις τελικές εξετάσεις της κατάρτισεως αυτής.
- 115 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 140 των προτάσεών του, οι απαιτήσεις περί καλής φυσικής καταστάσεως, επιτυχίας σε ψυχολογικές δοκιμασίες και προηγούμενης επαγγελματικής κατάρτισεως είναι, κατ' αρχήν, κατάλληλες να εγγυηθούν την ασφάλεια εντός των λιμένων και τελούν σε αναλογία προς τον σκοπό αυτό.
- 116 Πράγματι, όπως υποστήριξε η Βελγική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, οι απαιτήσεις αυτές παρέχουν εύλογες εγγυήσεις ότι η λιμενική εργασία θα εκτελεστεί κατά τον πλέον ασφαλή τρόπο από εργάτες που επιδεικνύουν επαρκή προσοχή και διαθέτουν την κατάλληλη κατάρτιση και τα κίνητρα που αρμόζουν ώστε να μειωθεί ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων και άλλων κινδύνων για τη δημόσια ασφάλεια που συνδέονται με τον χειρισμό των εμπορευμάτων.

- 117 Το γεγονός ότι η καλή φυσική κατάσταση των υποψηφίων που πρόκειται να λάβουν αναγνώριση ως λιμενεργάτες ελέγχεται από την υπηρεσία προλήψεως και προστασίας της υγείας στον χώρο εργασίας με την οποία συνδέεται η εργοδοτική οργάνωση της οικείας λιμενικής ζώνης, και ότι η ίδια αυτή οργάνωση ορίζει το όργανο που είναι επιφορτισμένο με την πραγματοποίηση των ψυχοτεχνικών δοκιμασιών στις οποίες καλούνται να επιτύχουν οι υποψήφιοι ώστε να λάβουν την αναγνώριση δεν μπορεί, αφ' εαυτού, να θέσει εν αμφιβόλω τον πρόσφορο και αναλογικό χαρακτήρα των εν λόγω απαιτήσεων.
- 118 Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 141 των προτάσεών του, προκειμένου να κριθούν αναγκαίες και αναλογικές σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, οι εν λόγω ιατρικές εξετάσεις ή δοκιμασίες πρέπει να πραγματοποιούνται υπό συνθήκες διαφάνειας, αντικειμενικότητας και αμεροληψίας.
- 119 Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 να εξακριβώσει αν η αποστολή της εργοδοτικής οργανώσεως και, ενδεχομένως, των συνδικαλιστικών οργανώσεων των αναγνωρισμένων λιμενεργατών κατά τον ορισμό των οργάνων που είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια τέτοιων εξετάσεων και δοκιμασιών μπορεί, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης, να θέσει εν αμφιβόλω τον διαφανή, αντικειμενικό και αμερόληπτο χαρακτήρα των εν λόγω εξετάσεων και δοκιμασιών.
- 120 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα, υπό α' έως γ', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία, εφόσον δεν μπορεί να αποδείξει ότι πληροί σε άλλο κράτος μέλος ισοδύναμες προϋποθέσεις, ο εργαζόμενος πρέπει, για να αναγνωριστεί ως λιμενεργάτης:
- να κριθεί ικανός από ιατρικής απόψεως για την εκτέλεση λιμενικών εργασιών από την εξωτερική υπηρεσία προλήψεως και προστασίας στον χώρο εργασίας με την οποία συνδέεται οργάνωση στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικώς όλοι οι δραστηριοποιούμενοι στην οικεία λιμενική ζώνη εργοδότες·
 - να επιτύχει στις ψυχοτεχνικές δοκιμασίες που διεξάγει το προς τούτο οριζόμενο από την εν λόγω εργοδοτική οργάνωση όργανο·
 - να παρακολουθήσει επί τρεις εβδομάδες τα προπαρασκευαστικά μαθήματα περί εργασιακής ασφάλειας για την απόκτηση της τεχνικής επάρκειας, και
 - να επιτύχει στις τελικές εξετάσεις,

εφόσον η αποστολή της εργοδοτικής οργανώσεως και, ενδεχομένως, των συνδικαλιστικών οργανώσεων των αναγνωρισμένων λιμενεργατών κατά τον ορισμό των οργάνων που είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια τέτοιων εξετάσεων και δοκιμασιών δεν είναι ικανή να θέσει εν αμφιβόλω τον διαφανή, αντικειμενικό και αμερόληπτο χαρακτήρα των εν λόγω εξετάσεων και δοκιμασιών.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 121 Με το πέμπτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας οι λιμενεργάτες που είχαν αναγνωριστεί υπό το προϊσχύσαν της ρυθμίσεως αυτής νομικό

- καθεστώς διατηρούν, κατ' εφαρμογήν της ίδιας ρυθμίσεως, την ιδιότητα του αναγνωρισμένου λιμενεργάτη και εντάσσονται στην προβλεπόμενη από την εν λόγω ρύθμιση ποσόστωση λιμενεργατών.
- 122 Στον βαθμό που, όπως προκύπτει από τη σκέψη 62 της παρούσας αποφάσεως, καθεστώς αναγνωρίσεως λιμενεργατών όπως εκείνο το οποίο περιγράφει το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 αποσκοπεί στην εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και στην πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων, εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας οι λιμενεργάτες που είχαν αναγνωρισθεί υπό το προϊσχύσαν, ανάλογο, καθεστώς διατηρούν την αναγνώρισή τους υπό το κράτος του νέου καθεστώτος φαίνεται ότι δεν είναι απρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού ούτε δυσανάλογη προς τον σκοπό αυτόν.
- 123 Πράγματι, μπορεί ευλόγως να υποθεθεί ότι οι λιμενεργάτες οι οποίοι έχουν ήδη αναγνωρισθεί υπό το προϊσχύσαν καθεστώς διαθέτουν ήδη τις ικανότητες και τα προσόντα που απαιτούνται για την εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών.
- 124 Από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 προκύπτει ότι το πέμπτο ερώτημα στηρίζεται στην επιχειρηματολογία την οποία πρόέβαλαν ενώπιόν του οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης στην υπόθεση αυτή, σύμφωνα με την οποία μέτρο όπως το διαλαμβανόμενο στη σκέψη 121 της παρούσας αποφάσεως είναι ικανό να στερήσει από τον εργοδότη τη δυνατότητα να προσλαμβάνει απευθείας, δηλαδή εκτός της δεξαμενής εργαζομένων (pool), ήδη αναγνωρισμένους λιμενεργάτες, καθόσον οι λιμενεργάτες αυτοί θα δίσταζαν να αποχωρήσουν από την εν λόγω δεξαμενή εργαζομένων (pool) για να συνάψουν απευθείας σύμβαση εργασίας με τον εργοδότη, διότι, με την ενέργειά τους αυτή, θα έχαναν την αναγνώρισή τους.
- 125 Η ως άνω επιχειρηματολογία δεν επικρίνει τη διατήρηση, υπό το νέο νομικό καθεστώς, της αναγνωρίσεως που έλαβε λιμενεργάτης υπό το προϊσχύσαν νομικό καθεστώς, αλλά το ότι δεν προβλέπεται η διατήρηση της αναγνωρίσεως όταν ο οικείος λιμενεργάτης αποχωρεί από τη δεξαμενή εργαζομένων (pool) προκειμένου να συνάψει σύμβαση εργασίας απευθείας με εργοδότη.
- 126 Συναφώς, όπως προκύπτει από τη σκέψη 113 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ένας αναγνωρισμένος λιμενεργάτης, ο οποίος όμως δεν έχει περιληφθεί στην ποσόστωση την οποία προβλέπει η ρύθμιση αυτή, πρέπει να υπάγεται σε νέα διαδικασία αναγνωρίσεως για κάθε νέα σύμβαση εργασίας την οποία συνάπτει.
- 127 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πέμπτο ερώτημα στην υπόθεση C-407/19 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας οι λιμενεργάτες που είχαν αναγνωρισθεί υπό το προϊσχύσαν της ρυθμίσεως αυτής νομικό καθεστώς διατηρούν, κατ' εφαρμογήν της ίδιας ρυθμίσεως, την ιδιότητα του αναγνωρισμένου λιμενεργάτη και εντάσσονται στην προβλεπόμενη από την εν λόγω ρύθμιση ποσόστωση λιμενεργατών.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 128 Με το έκτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η μετακίνηση λιμενεργάτη στην ποσόστωση εργαζομένων διαφορετικής λιμενικής ζώνης από εκείνη στην οποία έλαβε την αναγνώρισή του υπόκειται σε προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής καθοριζόμενες από ΣΣΕ.
- 129 Πρέπει να σημειωθεί εκ προοιμίου ότι το γεγονός ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής καθορίζονται από ΣΣΕ δεν έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής των προαναφερθέντων άρθρων (πρβλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, *International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union*, C-438/05, EU:C:2007:772, σκέψεις 33 και 34).
- 130 Συναφώς, επισημαίνεται ότι εθνική ρύθμιση η οποία εξαρτά από προϋποθέσεις, ανεξαρτήτως του αν αυτές καθορίζονται από τον νόμο ή από ΣΣΕ, τη δυνατότητα αναγνωρισμένου λιμενεργάτη να εργάζεται σε λιμενική ζώνη διαφορετική από εκείνη στην οποία έλαβε την αναγνώρισή του συνιστά περιορισμό τόσο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων όσο και της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.
- 131 Πράγματι, μια τέτοια ρύθμιση περιορίζει τόσο την ελευθερία του λιμενεργάτη να εργάζεται σε περισσότερες της μίας λιμενικές ζώνες όσο και τη δυνατότητα της επιχειρήσεως που εγκαθίσταται σε ορισμένη λιμενική ζώνη ή που επιθυμεί να παράσχει εκεί υπηρεσίες να καταφεύγει στις υπηρεσίες λιμενεργάτη της επιλογής της, ο οποίος έχει λάβει την αναγνώρισή του σε διαφορετική λιμενική ζώνη.
- 132 Ωστόσο, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος του 2004, η αναγνώριση λιμενεργάτη ισχύει σε κάθε λιμενική ζώνη, εκτός αν αυτός εντάσσεται σε δεξαμενή εργαζομένων (pool) ορισμένης λιμενικής ζώνης. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η μετακίνηση μεταξύ λιμενικών ζωνών θα εξαρτάται από το κατά πόσον υφίσταται ανάγκη σε εργατικό δυναμικό και από το αν είναι ανοικτός ο πίνακας για μελλοντικές προσλήψεις. Επομένως, η διάταξη αυτή αποκλείει μόνον τη δυνατότητα λιμενεργάτη που έχει συμπεριληφθεί σε δεξαμενή εργαζομένων (pool) να ασκεί ταυτοχρόνως δραστηριότητα εκτός αυτής, είτε στην ίδια είτε σε διαφορετική λιμενική ζώνη. Ωστόσο, η δυνατότητα εργασίας σε διαφορετική λιμενική ζώνη παραμένει ανοικτή σε όλους τους αναγνωρισμένους λιμενεργάτες εκτός δεξαμενής εργαζομένων (pool).
- 133 Συναφώς, πρέπει, αφενός, να διευκρινιστεί ότι μια τέτοια ρύθμιση ενδέχεται να συνιστά περιορισμό των ελευθεριών τις οποίες διασφαλίζουν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ, έστω και αν αφορά μόνο περιορισμένο αριθμό εργαζομένων.
- 134 Αφετέρου, υπό το πρίσμα των εκτιθέμενων στη σκέψη 132 της παρούσας αποφάσεως στοιχείων, επισημαίνεται ότι, στο μέτρο που δεξαμενή εργαζομένων (pool) λιμενεργατών, κατά την έννοια της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής ρυθμίσεως, αποσκοπεί στην ad hoc κάλυψη των αναγκών σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό σε κάθε λιμενική ζώνη του οικείου κράτους μέλους, το γεγονός ότι η μετακίνηση λιμενεργάτη μεταξύ των δεξαμενών εργαζομένων (pool) δύο διαφορετικών ζωνών εξαρτάται, υπό τις συνθήκες αυτές, από προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής προοριζόμενες να διασφαλίσουν επαρκή αριθμό εργατών σε κάθε δεξαμενή εργαζομένων (pool) μπορεί να δικαιολογηθεί από τον θεμιτό σκοπό της διαφυλάξεως της ασφάλειας εντός κάθε λιμενικής ζώνης. Συγκεκριμένα, μέτρο το οποίο προβλέπει τέτοιου είδους

προϋποθέσεις θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να διασφαλίσει ότι υπάρχει μονίμως ένας ελάχιστος αριθμός εργαζομένων οι οποίοι διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και είναι ικανοί να εγγυηθούν την ασφαλή λειτουργία του λιμένα. Εντούτοις, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν ένα τέτοιο μέτρο είναι αναγκαίο και ανάλογο προς τον σκοπό αυτό.

- 135 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο έκτο ερώτημα στην υπόθεση C-407/19 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η μετακίνηση λιμενεργάτη στην ποσόστωση εργαζομένων διαφορετικής λιμενικής ζώνης από εκείνη στην οποία έλαβε την αναγνώρισή του υπόκειται σε προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής καθοριζόμενες από ΣΣΕ, εφόσον οι εν λόγω προϋποθέσεις και λεπτομέρειες αποδεικνύονται αναγκαίες και ανάλογες προς τον σκοπό της διαφυλάξεως της ασφάλειας εντός κάθε λιμενικής ζώνης, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του εβδόμου ερωτήματος

- 136 Με το έβδομο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-407/19 ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία οι εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής πρέπει να διαθέτουν «πιστοποιητικό ασφαλείας» το οποίο εκδίδεται κατόπιν προσκομίσεως του δελτίου ταυτότητάς τους και της συμβάσεως εργασίας τους και του οποίου ο τρόπος εκδόσεως και η διαδικασία απόκτησής του καθορίζονται από ΣΣΕ.
- 137 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν είναι σύμφωνη με τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ εθνική ρύθμιση η οποία απλώς προβλέπει ότι το «πιστοποιητικό ασφαλείας» το οποίο πρέπει να κατέχουν οι εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής σε λιμενική ζώνη χορηγείται κατόπιν προσκομίσεως του δελτίου ταυτότητάς τους και της συμβάσεως εργασίας τους, ενώ οι λοιπές λεπτομέρειες εκδόσεως του πιστοποιητικού αυτού και η διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για την απόκτησή του πρέπει να καθορίζονται από ΣΣΕ.
- 138 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 129 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ δεν αντιτίθενται, κατ' αρχήν, στον καθορισμό των όρων εργασίας σε ένα κράτος μέλος από ΣΣΕ, πλην όμως οι κατά τον τρόπο αυτό καθοριζόμενες προϋποθέσεις δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των ως άνω άρθρων.
- 139 Πάντως, η εκτίμηση του ανάλογου και αναγκαίου χαρακτήρα των περιορισμών των ελευθεριών που κατοχυρώνονται στα εν λόγω άρθρα, οι οποίοι απορρέουν από την απαίτηση να διαθέτει κάθε εργαζόμενος στον τομέα της εφοδιαστικής σε λιμενική ζώνη «πιστοποιητικό ασφαλείας», πρέπει κατ' ανάγκην να λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες χορηγήσεως του πιστοποιητικού αυτού, καθώς και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται προς τον σκοπό αυτό, τις οποίες καθορίζει ΣΣΕ.
- 140 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσον οι προϋποθέσεις χορηγήσεως του πιστοποιητικού αφορούν αποκλειστικά το ζήτημα αν ο εργαζόμενος στον τομέα της εφοδιαστικής διαθέτει τα αναγκαία προσόντα και ικανότητες για την εγγύηση της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και κατά πόσον η διαδικασία που προβλέπεται για την απόκτηση του πιστοποιητικού αυτού συνεπάγεται μη εύλογα και δυσανάλογα διοικητικά βάρη.

- 141 Ειδικότερα, η πρόβλεψη ότι για την έκδοση του «πιστοποιητικού ασφαλείας» πρέπει να προσκομισθεί η σύμβαση εργασίας του ενδιαφερομένου θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την υποχρέωση του οικείου εργοδότη ή εργαζομένου να ζητεί την έκδοση νέου πιστοποιητικού κάθε φορά που συνάπτεται νέα σύμβαση εργασίας. Στο μέτρο που, όπως προκύπτει από τη σκέψη 109 της παρούσας αποφάσεως, οι λιμενικές εργασίες είναι κατεξοχήν βραχείας διάρκειας στον τομέα της λιμενικής εργασίας, μια τέτοια πρόβλεψη θα μπορούσε να αποδειχθεί υπερβολική και δυσανάλογη. Όπως υποστήριξε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, θα αρκούσε να προβλεφθεί η περιοδική ανανέωση ενός τέτοιου πιστοποιητικού και, συγχρόνως, ότι το πιστοποιητικό αυτό εξακολουθεί να ισχύει μετά την καταγγελία συμβάσεως εργασίας βραχείας διάρκειας.
- 142 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο έβδομο ερώτημα στην υπόθεση C-407/19 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία οι εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής πρέπει να διαθέτουν «πιστοποιητικό ασφαλείας», το οποίο εκδίδεται κατόπιν προσκομίσεως του δελτίου ταυτότητάς τους και της συμβάσεως εργασίας τους και του οποίου ο τρόπος εκδόσεως καθώς και η διαδικασία απόκτησής του καθορίζονται από ΣΣΕ, εφόσον οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση τέτοιου πιστοποιητικού είναι αναγκαίες και ανάλογες προς τον σκοπό της εγγυήσεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και η διαδικασία που προβλέπεται για την απόκτησή του δεν συνεπάγεται μη εύλογα και δυσανάλογα διοικητικά βάρη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 143 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει πρόσωπα ή επιχειρήσεις που επιθυμούν να ασκήσουν λιμενικές δραστηριότητες εντός λιμενικής ζώνης, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που δεν σχετίζονται με την υπό στενή έννοια φορτοεκφόρτωση πλοίων, να απασχολούν μόνον λιμενεργάτες αναγνωρισμένους σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες εφαρμογής της ρυθμίσεως αυτής, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής, αφενός, στηρίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία δεν συνεπάγονται διακρίσεις, είναι εκ των προτέρων γνωστά και παρέχουν τη δυνατότητα στους λιμενεργάτες άλλων κρατών μελών να αποδεικνύουν ότι πληρούν, στο κράτος καταγωγής τους, απαιτήσεις ισοδύναμες με εκείνες που εφαρμόζονται στους ημεδαπούς λιμενεργάτες και, αφετέρου, δεν καθιερώνουν περιορισμένη ποσόστωση για τους εργάτες που μπορούν να τύχουν τέτοιας αναγνώρισεως.
- 2) Τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας:
 - η αναγνώριση των λιμενεργατών ανατίθεται σε διοικητική επιτροπή, συγκροτούμενη ισομερώς από μέλη τα οποία ορίζουν οι οργανώσεις εργοδοτών και οι οργανώσεις εργαζομένων·

- η επιτροπή αυτή αποφασίζει επίσης, ανάλογα με τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό, αν οι αναγνωρισμένοι εργάτες πρέπει ή όχι να περιληφθούν σε ποσόστωση λιμενικών εργαζομένων, λαμβανομένου υπόψη ότι, για τους εκτός της ποσοστώσεως λιμενεργάτες, η διάρκεια ισχύος της αναγνωρίσεώς τους περιορίζεται στη διάρκεια ισχύος της συμβάσεως εργασίας τους, οπότε πρέπει να κινείται νέα διαδικασία αναγνωρίσεως για κάθε νέα σύμβαση που συνάπτουν, και
- δεν προβλέπεται καμία μέγιστη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να αποφανθεί η εν λόγω επιτροπή.

3) Τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία, εφόσον δεν μπορεί να αποδείξει ότι πληροί σε άλλο κράτος μέλος ισοδύναμες προϋποθέσεις, ο εργαζόμενος πρέπει, για να αναγνωριστεί ως λιμενεργάτης:

- να κριθεί ικανός από ιατρικής απόψεως για την εκτέλεση λιμενικών εργασιών από την εξωτερική υπηρεσία προλήψεως και προστασίας στον χώρο εργασίας με την οποία συνδέεται οργάνωση στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικώς όλοι οι δραστηριοποιούμενοι στην οικεία λιμενική ζώνη εργοδότες·
- να επιτύχει στις ψυχοτεχνικές δοκιμασίες που διεξάγει το προς τούτο οριζόμενο από την εν λόγω εργοδοτική οργάνωση όργανο·
- να παρακολουθήσει επί τρεις εβδομάδες τα προπαρασκευαστικά μαθήματα περί εργασιακής ασφάλειας για την απόκτηση της τεχνικής επάρκειας, και
- να επιτύχει στις τελικές εξετάσεις,

εφόσον η αποστολή της εργοδοτικής οργανώσεως και, ενδεχομένως, των συνδικαλιστικών οργανώσεων των αναγνωρισμένων λιμενεργατών κατά τον ορισμό των οργάνων που είναι επιφορτισμένα με τη διενέργεια τέτοιων εξετάσεων και δοκιμασιών δεν είναι ικανή να θέσει εν αμφιβόλω τον διαφανή, αντικειμενικό και αμερόληπτο χαρακτήρα των εν λόγω εξετάσεων και δοκιμασιών.

4) Τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας οι λιμενεργάτες που είχαν αναγνωρισθεί υπό το προϊσχύσαν της ρυθμίσεως αυτής νομικό καθεστώς διατηρούν, κατ' εφαρμογήν της ίδιας ρυθμίσεως, την ιδιότητα του αναγνωρισμένου λιμενεργάτη και εντάσσονται στην προβλεπόμενη από την εν λόγω ρύθμιση ποσόστωση λιμενεργατών.

5) Τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η μετακίνηση λιμενεργάτη στην ποσόστωση εργαζομένων διαφορετικής λιμενικής ζώνης από εκείνη στην οποία έλαβε την αναγνώρισή του υπόκειται σε προϋποθέσεις και λεπτομέρειες εφαρμογής καθοριζόμενες από συλλογική σύμβαση εργασίας, εφόσον οι εν λόγω προϋποθέσεις και λεπτομέρειες αποδεικνύονται αναγκαίες και ανάλογες προς τον σκοπό της διαφυλάξεως της ασφάλειας εντός κάθε λιμενικής ζώνης, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

- 6) Τα άρθρα 45, 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία οι εργαζόμενοι στον τομέα της εφοδιαστικής πρέπει να διαθέτουν «πιστοποιητικό ασφαλείας», το οποίο εκδίδεται κατόπιν προσκομίσεως του δελτίου ταυτότητάς τους και της συμβάσεως εργασίας τους και του οποίου ο τρόπος εκδόσεως καθώς και η διαδικασία απόκτησής του καθορίζονται από συλλογική σύμβαση εργασίας, εφόσον οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση τέτοιου πιστοποιητικού είναι αναγκαίες και ανάλογες προς τον σκοπό της εγγυήσεως της ασφάλειας εντός των λιμενικών ζωνών και η διαδικασία που προβλέπεται για την απόκτησή του δεν συνεπάγεται μη εύλογα και δυσανάλογα διοικητικά βάρη.

(υπογραφές)